

103. Tiistaina 15 päivänä syyskuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Lakivaliokunnan täydennysvaali 3186

Ainoa käsittely:

2) Valtioneuvoston päätös 25 päivästä
kesäkuuta 1992 sokerin tuontimaksun vä-
liaikaisesta muuttamisesta

Valtioneuvoston päätös n:o 3
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi toimenpiteistä tupa-
koinnin vähentämiseksi annetun lain
muuttamisesta 3193

Hallituksen esitys n:o 98
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
n:o 21

4) Ehdotus laiksi kulutustavaroiden al-
kuperämaan ilmoittamisesta annetun lain
kumoamisesta

Hallituksen esitys n:o 91
Talousvaliokunnan mietintö n:o 28

Esitellään:

5) Hallituksen esitys n:o 110 laiksi val-
tion eläkelain muuttamisesta 3199

S.

6) Ed. Pykäläisen ym. lakialoite n:o 28
laiksi kunnallisvaalilain 21 §:n muuttami-
sesta 3204

S. Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

7) Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 hal-
lituksen esityksen johdosta laiksi kihla-
kunnanoikeuden lautakunnasta annetun
lain 5 §:n muuttamisesta (HE 100) 3206

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö
n:o 38 hallituksen esityksen johdosta laiksi
talletusten ja obligaatioiden veronhuojen-
nuslain muuttamisesta (HE 119)

9) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mie-
tintö n:o 22 hallituksen esityksestä laiksi
työntekijäin eläkelain muuttamisesta ja
eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 108) ..

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Biaudet, Haavisto, Järvilahti, Jäätteen-
mäki, Kasurinen, Kekkonen, Koski, Lehtinen,
Lehtosaari, Leppänen P., Lindqvist, Lipponen,
Morri, Pekkarinen, Pietikäinen S., Puhakka,
Räty, Röntynen, Särkijärvi ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Lindqvist, P. Leppänen ja Koski.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä virkatehtävien vuoksi edustajat Järvilahti,

Pekkarinen ja Wahlström sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Haavisto, Korva, P. Leppänen, Puhakka ja Pura, tämän kuun 18 päivään virka-tehtävien vuoksi ed. Lipponen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jäätteenmäki, Kasurinen, Kekkonen, Lehtinen ja Rätty.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan syyskuun 11 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 131—133, 137—139, 144, 147—151, 153 ja 155—157, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 350—354 ja 357. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sasi: Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan valitsijamiehille ilmoitetaan, että valitsijamiesten kokous pidetään tiistaina 22 päivänä syyskuuta 1992 kello 13.30 suuren valiokunnan kokoushuoneessa. Kokouksessa suoritetaan Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennysvaali.

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen puhemiehen vierailu

Puhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen puhemies Miguel Angel Martinez on seurueineen saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun puhemies Martinezin tervetulleeksi eduskuntaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Lakivaliokunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on lakivaliokunnan täydennysvaali. Kun täyden-

nysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti lakivaliokuntaan jäseneksi ed. Mäkelä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Valtioneuvoston päätös 25 päivästä kesäkuuta 1992 sokerin tuontimaksun väliaikaisesta muuttamisesta

Ainoa käsittely

Valtioneuvoston päätös n:o 3

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Suomen suhde sokeriin on aivan sairas. Ensin sokerinviljelyä tuetaan veronmaksajien varoin noin 8 000 markalla per hehtaari ja sitten korkealla tuontimaksulla estetään ulkomainen kilpailu. Tällä harjoitella subventio- ja suojapolitiikalla pidetään yllä niin sokerinviljelijöiden kuin Cultorinkin monopolia. Tämä on johtanut siihen, että Suomessa sokeri on noin 50 prosenttia kalliimpaa kuin esimerkiksi Englannissa tai Saksassa.

Nyt olisi jo korkea aika purkaa sokerimonopolit Suomesta ja siirtää käyttämään hyväksi kansainvälisen työnjaon kilpailuetuja. Sokeri olisi juuri sopiva tuote, jolla Suomi voisi aloittaa oikeudenmukaisen kehitysmaakaupan harjoittamisen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti toteaisin, että silloin jos Suomi on EY:n jäsen, me olemme osa EY:n yhteistä sokeripolitiikkaa ja vähitellen varmasti myöskin meillä sokerin hinta asettuu lähemmäksi sitä tasoa, mikä se on tällä hetkellä Englannissa, mihin edellisessä puheenvuorossa viitattiin.

Muistuttaisin kuitenkin siitä, että nyt suomalaisten kannattaisi malttaa, kun puhutaan monopoleista ja muista. EY:n mittapuun mukaan Suomessa ei ole ainuttakaan monopolia sen jälkeen, kun mahdollinen EY-jäsenyys toteutuu.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila perustelee Suomen miljardien kylvöä ylituotantoon ja eri maataloustuotannon haaroihin EY:llä. EY:ssä menee 60—70 prosenttia budjetista maatalouteen. Meillä myöskin samaan aikaan kun joka paikassa sosiaaliturvaan ja perusturvaan iskeään, niin maatalouden tukiaisiin ja vastikkeetomiin tasapainottamismenoihin hallitus ei kyllä puutu.

Tässäkin suhteessa sokeri on hyvä esimerkki. Siihen syydetään 250 miljoonaa markkaa vuositasona, pidetään korkea hintataso Suomessa nimenomaan rajasuojalla. Viime keväänä sosiaalidemokraatit esittivät eduskunnassa lausumaa siitä, että erikoiskasvien osalta pitäisi tehdä rajasuojaa koskeva lievennys, jotta voitaisiin hintatasoa alentaa ja kilpailua lisätä. Hallituspuolueet itse täällä hylkäsivät ministeri Salolaisen hallituksessa kirjaamaa kannanottoa vastaavan lausuman, mikä osoittaa sitä, että tämä hallitus ei todellisuudessa halua lähteä tälle tielle.

Ed. R ö n n h o l m (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sokeripolitiikka, jota Suomessa on harjoitettu, on todellakin kansainvälisesti katsoen epäsolidaarista ja Suomen kansan kannalta kallista. Aikanaan tätä politiikkaa on perusteltu luonnollisesti sillä, että ihmiset erityisesti pula-aikana ovat kärsineet sokerin puutteesta ja se on ollut sellainen herkkä, joka on ollut vaikeasti korvattavissa millään muulla. Nytkin tuota perustelua ei enää ole, ja tällä hetkellä myöskään elintarvikeomavaraisuus ei edellytä sokerin näin laaja-alaista tukemista. Onkin niin, että sokerin varastot voitaisiin rakentaa ja täyttää kahden vuoden sokeritarpeella niillä ylimääräisillä kustannuksilla, joita suomalainen sokeripolitiikka meille aiheuttaa.

Siis jos jossain niin tässä kysymyksessä Suomi voisi, ja se voisi tehdä sen ennen EY:hyn menoa, ryhtyä toimenpiteisiin, jotka järkevällä tavalla tukisivat sekä kansainvälistä oikeudenmukaista tulonjakoa ja solidaarisuutta että halventaisivat Suomessa elintarvikkeiden hintaa, eikä kuitenkaan näillä toimenpiteillä olisi vaikutusta Suomen elintarvikeomavaraisuuteen ja kriisiaikaiseen elintarvikehuoltoon.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuntuu aika oudolta se, että ed. Rajamäki varsin kriitikittömästi puhuu nykyisessä tilanteessa elintarvikkeiden rajasuojan purkamisen puolesta. Käytännössähän elintarvikkei-

den rajasuojan purkaminen, johon hallitus näyttää suuntautuvan yksimielisesti, johtaisi työllisyyden heikentymiseen elintarviketeollisuudessa ja maataloudessa. Se merkitsisi sitä, että Suomi saisi kymmeniätuhansia uusia työttömiä. Ei voi olla oikein se, että rajasuojan purkaminen, jota Suomen EY-jäsenyys kyllä edellyttää, toteutetaan tavalla, joka lisää työttömyyttä Suomessa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle tarkistaisin vain tämän tukiluvun. Tänä vuonna se on 248 miljoonaa markkaa, ja se on jatkossa aleneva, niin kuin me hyvin valiokunnan jäsenenä tiedämme. Edelleen ed. Rajamäelle muistuttaisin siitä, että 2.4. tänä vuonna maatalousvaliokunta lähes yksimielisesti sosiaalidemokraattien ollessa mukana otti selkeän kannanoton oman sokerituotannon puolesta ja myös vaati sitä suoraa tulotukea, jolla olosuhde-erot Suomen ja EY:n välillä tasataan.

Todella toivoisin, että me politiikassa, jos me huhtikuun alussa jotain päätämme, myös muistamme sen puoli vuotta myöhemmin, koska muuten politiikan logiikalta hukkuu pohja.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelussa on sokeri nostettu esille ikään kuin se jotenkin hyvin merkittävällä tavalla poikkeaisi muusta suomalaisesta maataloustuotannosta. Ensinnä, mitä tulee sen kustannuksiin verrattuna muihin elintarvikkeisiin, mitä meillä tuotetaan, niin tässä suhteessa ei merkittävää eroa ole. Se on se kalliimpaa tai halvempaa, vaikka se järjestelmä, millä valtiontalouden kannalta asiaa hoidetaan, on vähän toisenlainen kuin monissa muissa maataloustuotteissa. Valtiontalouden kannaltahan sokeri on neutraalia tai itse asiassa sokerin tuotanto ja kuluttaminen Suomessa tuottaa valtiolle vähän rahaa, kun siitä peritään veroja enemmän kuin maatalouden ja tuotannon tuki ovat.

Mitä tulee sokerin asemaan peruselintarvikkeena, niin kyllä ympäri maailmaa edelleen sokeria pidetään hyvin keskeisenä peruselintarvikkeena, niin että sen tuotantoa kriisien varalta halutaan ylläpitää. Kyllä tämä pätee edelleen myös Suomessa, niin että oma tuotanto on tästäkin näkökulmasta varsin tärkeä. Sitä paitsi se sitoo 30 000 hehtaaria peltoa, joka ilmeisesti käytettäisiin johonkin muuhun tuotantoon, jonka kansantaloudelliset vaikutukset voisivat olla huonommat. Tässä tilanteessa tuotannon muuttaminen olisi ilman muuta kalliimpaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On käsittämätöntä, miten punaista sosialidemokratit ed. Rajamäen johdolla näkevät silloin, kun puhutaan maanviljelijäväestön kohtuullisesta elintasosta. Nyt minä kuulin ed. Rönnholmin vetoavan solidaarisuuteen. Tiedämme varsin hyvin, että maailman suurilla sokeriplantaaseilla, jotka omistavat suuren pääoman haltijat, on orjatyövoima, joka tekee sokeriruo'on kasaamista, myös teollisuudessa. Siitä johtuen nämä hinnat tietysti ulkomailla ovat halvat. Eikö teidän pitäisi olla solidaarisia orjatyövoimalle eikä lähteä siitä, että avustetaan ulkomaisella tuonnilla heidän orjuuttamistaan edelleen ja näitten suurten plantaasien omistajien etuja?

Kaiken lisäksi maataloudella menee tällä hetkellä niin huonosti, että sieltä ei ole mitään otettavaa enää pois.

Kolmanneksi meidän täytyy myös sokerin osalta säilyttää tietty valmius omavaraisuuteen. Kun minä olin pikkupoika, niin ainoa, mitä osti kaupasta ja laittoi suuhunsa, oli selluloosasta tehty puuronkastikejauhe, jota imeskeltiin kourakupista. Ei sokerista ollut tietoaakaan! Halutaanko mennä samaan systeemiin eräänä päivänä, jos sellainen tilanne syntyy, että meillä ei ole edes sokerista omavaraisuutta sen paremmin kuin muustakaan maataloustuotannosta? Paleluneita perunoita kaivellaan jostakin tai sitten saadaan Saksanmaalta.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laaksolle haluan tarkentaa, että nimenomaan olemme korostaneet rajasuojan tasolla pelattavan niin, että toisaalta omaa tuotantoa turvataan ja tasapainotetaan sitten riittävällä kilpailun lisäämisellä.

Toisaalta kun työllisyydestä hän on huolissaan, niin kyllä todella on käsittämätöntä, että hän poliittiselta taholtaan puolen miljoonan toivottomana vaeltavan nuorten työttömien armeijan edessä puolustaa jopa 1 300 miljoonan markan käyttöä tänäkin vuonna tasapainottamiseen: Maksetaan siitä, ettei tuoteta. Samaan aikaan nuoret viljelijät kaatuvat kiintiöihin ja holhoukseen ja lopettavat sekä menettävät uskonsa omalta osaltaan esimerkiksi kotieläintuotantoon tänä päivänä. Pk-yritykset kaatuvat korkeisiin korkoihin. Kyllä voisi miettiä, mitä todella, jos työttömistä kannetaan huolta, näillä rahoilla ja oikealla painopisteellä voitaisiin aikaiseksi saada.

Ed. S-L. Anttila unohti tyylikkäästi nimen-

omaan valiokunnan EY-kannanotossa erään seikan. Automaattinen tuotantoon sidottu tukijärjestelmä vie meiltä miljardeja samaan aikaan, kun kansantalouden voimavarat valuvat kuiviin; siihen ei ole puututtu. Valiokunnassa hyväksyttiin yksimielisesti ponsi, jossa tavoitehintoihin ja erityisesti viljan hintaan oli tarkoitus puuttua. Mitä teki hallitus sen jälkeen? Antoi sellaisen signaalin viljan tuottajille, että viljan tuotantoon annettiin lisää voimavaroja ja kotieläintuotannossa jatkuu edelleen Itä- ja Pohjois-Suomen kannalta kohtalokas kiintiötilanne.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin jäin ihmettelemään edustajien Rönholm ja Rajamäki puheenvuoroja. Ed. Korkeaoja ja ed. Aittoniemi jo selvittivät tilannetta varsin pitkään. Täytyy muistaa, että koko elintarviketalous on meillä tuotannollista toimintaa. Meillä on hyvin tärkeätä suosia toisaalta tietysti vientiä edistävää toimintaa, mutta myös tuontia korvaavaa toimintaa. Nyt kun tuontisuoja on ollaan aika vapaamielisesti vaatimassa poistettavaksi, niin kyllä minä huomautaisin siitä, että periaatteellisesti ainakin on niin, että tuontia suosimalla Suomi ei pärjää eikä Suomi tuontia suosimalla koskaan tästä lamasta nouse. Sen takia meidän kannattaa tässäkin yhteydessä muistaa kotimaisen työn merkitys, kun huolehditaan työllisyydestä koko maassa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käydyssä keskustelussa on käynyt hyvin selvästi ilmi se, että vanhat taisteluhaudat ovat säilyneet kesän yli. Palauttaisain arvoisien edustajatoverien mieleen sen, että kun asiaa laajemmassa yhteydessä edellisen kerran käsiteltiin, niin silloin maa- ja metsätalousvaliokunta yksimielisesti ehdotti, että suoritetaan tässä asiassa perusteellinen selvitys, jossa otetaan huomioon myös kehityskaulottuvuudet, kotimaisen tuotannon näkökohdat, ulkomailta tuonnin näkökohdat, myös EY:n alueelta tuonnin näkökohdat ja niistä tehdään kokonaisvaltainen keskinäinen vertailu ja selvittely. Sitä selvitystä nyt kaipaisi tämän keskustelun tueksi, niin että jollakin tavalla tämä keskustelu eri ulottuvuuksiltaan kirkastuisi meistä itse kullekin.

Ed. Lindqvist merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Me käyttäydymme ed. Rajamäen kanssa täsmälleen samalla tavalla tätä asiaa käsiteltäessä. Meillä ei tässä suhteessa ole eroa. Eroa meillä on siinä suhteessa, että ed. Rajamäki tavan takaa puhuu rajasuojan täydellisen poistamisen puolesta. Tämä merkitsee sitä, että elintarviketuonti Suomeen vapautuisi, ja tämä taas merkitsisi sitä, että tämä tuonti korvaisi kotimaisen elintarviketuotannon, johtaisi työttömyyden kasvuun niin maataloudessa kuin elintarviketeollisuudessaakin.

Minä väitän, kun ed. Rajamäki monta kertaa väittää elintarviketuonnin johtavan elintarvikkeiden hintojen alentamiseen, että tämä on tuulesta temmattua puhetta. Eivät hinnat siitä alene, että tänne tuodaan ulkomaisia elintarvikkeita, niin kauan kun Suomessa tukkukauppa on niin monopolisoitunut, että tukkukauppa viime kädessä säätelee myös tuontia ja voi päättää, millä hinnoilla elintarvikkeet Suomessa myydään. Totta kai tukkukauppa on kiinnostunut siitä, että Suomeen tuodaan halvalla ulkomaisia elintarvikkeita, mutta se ei ole kiinnostunut siitä, että näitä elintarvikkeita myydään Suomessa nykyistä halvemmalla. Elintarvikekauppa on kiinnostunut suurista voitoista, ei siitä, että näitä tuotteita myytäisiin Suomessa halvalla.

Kuitenkin seurauksena elintarviketuonnin vapauttamisesta olisi työttömyyden kasvu, seurauksena olisi kauppataaseen ja maksutaseen vajauksen kasvu. Propagandassa kyllä voidaan käyttää sitä, että hinnat alenevat. Todellisuudessa näin ei tapahdu. Suomalainen maatalous ja elintarviketeollisuus vain pannaan näin nurin.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edes kotimaisen tuotannon suosimisella ja kotimaisen tuotannon ylistyslaululla ei voi perustella kotimaista sokerin viljelyä. Yhtä hyvin kotimaiseen tuotantoon vedoten me voisimme ryhtyä työllistämään ihmisiä teettämällä heillä tuohivirsuja. Se on taatusti suomalainen, kotimainen perinteinen tuote, mutta ei sillä ole kysyntää. Aivan sama on sokerin laita. Ei ole mitään syytä syöttää kuluttajilla ylihinnoiteltua, korkeilla tukiaisilla tuotettua kotimaista sokeria, kun ulkomailta ollaan myös kansainvälisen ja paremman työnjaon puitteissa saamassa edullisempaa sokeria. Se on sitten suomalaisen kilpailupolitiikan tehtävä pitää huolta siitä, että hyöty halvemmasta raaka-aineesta koituu myös suomalaiselle kuluttajalle.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraatit ovat arvostelleet monessa yhteydessä liian voimakkaasti kartellisoitunutta elintarviketeollisuutta ja kauppaa ja näitä monopoleja, siitä ei sen enempää. Siitä olemme samaa mieltä.

Minä haluan vielä todeta, että me olemme arvostelleet sitä, että meillä pyritään estämään kilpailu totaalilla rajasuojalla. Minä tarkoitin sellaista rajasuojan käyttöä, jossa kilpailua lisätään ja turvataan tietyllä tavalla omaa tuotantoa. Puhuin nimenomaan tästä. Meillähan oikeastaan vapautuksia on tehty vain taatelilinjalla, silloin kun on puhtaasti sellainen tuote kyseessä, että siinä ei synny kilpailua. Nimenomaan se, mikä on meillä ongelma, on ylituotanto, ja siihen pitää puuttua.

Toinen asia, johon ed. Laaksonkin kannattaisi paneutua, on keskustella 3 000 markan pientä työeläkettä saavien ihmisten kanssa, joiden verotusta tämä hallitus on koventanut ja lisännyt sairauskulumaksuja 30—50 prosentin vuosivauhtia ja vauhti vain kovenee. Mitä he saattaisivat tykätä siitä, jos, ihmeellistä kyllä, tässä maassa tehtäisiinkin sellaista maatalouspolitiikkaa ja tullipolitiikkaa, että he saisivat halvemmalla myös ruokansa?

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso osui äskeisessä puheenvuorossaan varsin selvästi naulankantaan kiinnittäessään huomiota siihen, että vaikka rajasuoja poistettaisiin ja elintarvikkeiden tuontia ja erityisesti niiden raaka-aineiden tuontia ulkomailta helpotettaisiin, niin se ei välttämättä johda vähittäismyyntihintojen alenemiseen Suomessa. Tämänhän vahvisti Keskon pääjohtaja televisioruudussa viime keuhkatalvella ilmoittamalla, että meillä on ollut niin valtavan suuret pääomakustannukset uusiin kauppahalleihin sun muihin, että ei voida ajatella, että me alentaissimme hintoja, vaan me tarvitsemme kaikki marginaalit pääomakulujen peittämiseen.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hämäläisen tuohivirsuvertaus oli todellinen limbo tässä keskustelussa. On kai nyt asia elintarvikkeiden kohdalla jotain toista kuin tuohivirsujen tuottaminen. Me syömme, tarvitsemme joka päivä sokeria, se on yksi peruselintarvikkeista, ja sen tuotantoa ei suinkaan ole oikein verrata tuohivirsujen tuottamiseen.

Asiaa on tarkasteltava siitä näkökulmasta myös niin kuin maataloustuotantoa laajemmin, mitä me voisimme tehdä tällä kapasiteetilla, joka meillä on koneissa, laitteissa ja ihmisissä, ja arvioitava tästä näkökulmasta kansantalouden kannalta. Kun tällä hetkellä ja pitkälle tulevaisuuteenkin näyttää siltä, että meillä ei ole tälle työvoimalle eikä niille koneille muuta vaihtoehtoja käyttöä, niin se, että me korvaamme tuontia tai saamme jopa viennissä esimerkiksi kaurasta 50 penniä kilolta eli paljon enemmän kuin tuotantoon sisältyvät tuontipanokset ovat, on kansantalouden kannalta järkevää ja perusteltua tuottamista. Miten se sitten järjestettäisiin valtiontalouden näkökulmasta niin, että se olisi paremmin perusteltua, siinä meidän pitäisi löytää vaihtoehtoja kaiken kaikkiaan. Mutta kansantalouden näkökulmasta tuotannon leikkaamisessa ja koneiston laittamisessa tyhjäkäynnille ei ole mitään järkeä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ministeri Salolainen näyttää olevan paikalla, olisi oiva tilaisuus eduskunnankin saada selvitys siitä, mitä todella on tapahtumassa tuontisuojaan osalta. Lehdistä voimme lukea, että hallituspuolueilla on aivan erilaiset kannat tässä kysymyksessä. Vaikka ministeri Salolainen kirjaakin kaikkein suurimmaksi voitokseen sen, että hallitus on tehnyt päätöksen tuontilisenssipakon poistamisesta, ministeri Pura näyttää olevan kokonaan toista mieltä siitä, onko hallitus tällaista päätöstä edes tehnyt ja millä aikataululla tällainen päätös on tehty.

Oudolta tuntuu, että aina ennen vaaleja putkahtaa esiin keskustelu siitä, että tuontisuojaan purkaminen alentaisi elintarvikkeiden hintoja nykyisestä olennaisesti. Se on sitä samaa vanhaa vastakkainasettelua, jota keskusta ja SDP ovat harjoittaneet koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan aina sopivasti vaalien tullen. Käytännössä minkäänlaisia tuloksia tästä vastakkainasettelusta ei ole tullut. Omat on kuitenkin kyetty aina piiskaamaan vaaliurnilla väittäen, että nyt voidaan saada aikaan ratkaisu.

Oma kantani on tässä yhteydessä selvä. Tuontisuojaan täydellinen poistaminen johtaa suomalaisen maatalouden ja elintarviketeollisuuden romahtamiseen. Se johtaa työllisyyden heikentymiseen, työttömyyden kasvuun, mutta se ei välttämättä johda hintojen alentamiseen. Sen takia, kun tuontisuojaaja väistämättä varmasti puretaan, sen täytyy tapahtua tavalla, jossa suomalainen työllisyys ei heikkene.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Olen suurella mielenkiinnolla seurannut keskustelua. Minulla on sellainen käsitys, että tässä on esiintynyt aika paljon väärinkäsityksiä, ja tässähän tarjoutuu loistava mahdollisuus niiden oikaisemiseen.

Ensinnäkin, jos katsomme tilannetta suomalaisen elintarviketeollisuuden ja maatalouden rajasuojaan osalta, rakenteellisestihan tilanne on sellainen, että meillä on tällä hetkellä kaksinkertainen suoja. Meillä on tavallaan sekä tullit, jotka ovat vyö, ja sitten lisenssit, jotka ovat henkselit. Ja housut yleensä pysyvät yllä joko henkseleillä tai vyöllä. Nyt meillä on kaksinkertainen turvajärjestelmä elintarvikkeiden rajasuojaan osalta.

Se, mistä tällä hetkellä keskustellaan ja mistä tulee lähiaikoina tehdä yksityiskohtaisemmat päätökset, koskee sitä, että esimerkiksi Gattin Uruguayn kierroksen seurauksena joudumme joka tapauksessa ennen pitkää ja muutenkin maailmankaupan muutosten seurauksena poistamaan lisensiointijärjestelmän, jota muut pitävät epäoikeudenmukaisena, mitä se tietenkin onkin, ja siirtymään tariffikaatioon eli siihen, että Suomen elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden rajasuoja määriteltäisiin vain tariffikaatiolla eli pelkillä tulleilla.

Nykyinen järjestelmä on, kuten sanoin, hyvin epäoikeudenmukainen, kun se perustuu lisensseihin. Sehän tarkoittaa sitä, että lisenssi on käytännöllisesti katsoen kuin arvopaperi: Saa tuoda, kun muut eivät saa tuoda, saa tuoda jonkun tietyn erän maahan kohtalaisen edullisesti ja miksei myydä vaikkapa kalliisti. Näin ollen meidän olisi hyvin nopeasti myös kotimaisista syistä päästävä eroon lisenssijärjestelmästä ja rakennettava rajasuoja pelkästään tullitariffikaation pohjalta. Sehän ei lainkaan — huom. korostan: sehän ei lainkaan — tarkoita sitä, että suomalainen elintarviketeollisuus tai maataloustuotanto jätettäisiin rajasuojatta, vaan muutetaan rajasuoja pelkästään tariffikaatioon perustuvaksi. Tällainen järjestelmä on joka tapauksessa luotava meille tulevaisuudessa.

Todella suuri poliittinen kysymys ei ole lainkaan se, poistetaanko lisenssit, vaan todella poliittinen ratkaisu on se, mille tasolle rajasuoja tariffikaatiossa eli tullitasoissa asetetaan, asetetaanko se ylikorkeaksi niin, että kenenkään ei kannata tuoda Suomeen elintarvikkeita taikka maataloustuotteita. Kun on laskettu Suomen rajasuojaan tarpeita, jotta pystyttäisiin turvaamaan joidenkin elintarvikkeiden pysyminen omassa tuotannossa, on todettu, että meillä on

elintarvike- ja maataloustuotanto niin kilpailukyvyttöntä maailman muihin tuottajiin verrattuna, että me joudumme säätämään jopa 300—600 prosentin tullit elintarvikkeille ja maataloustuotteille, jotta rajasuoja todella estäisi tänne kilpailuvan tuonnin.

Kokonaan toinen asia on se, että meidän täytyy jakaa rajasuoja tavallaan kahteen osaan: alkutuotantoon eli varsinaiseen maataloustuotantoon ja toinen osa tätä on elintarviketeollisuus.

Elintarviketeollisuudellehan, niin kuin on täysin ymmärrettävää, koska se on teollisuutta siinä missä kaikki muukin teollisuus, tulevaisuudessa emme voi saada varsinaisesti mitään erityistä rajasuojaa, koska se on teollisuutta eikä maataloutta. Tämän vuoksi esimerkiksi tällaisessa tapauksessa, jossa on kysymyksessä sokeri tai vastaava, meidän on hyvin tarkkaan Suomessa pidettävä huolta siitä, kun meillä on varsinkin tässä tuotteessa monopolistinen rakenne, ettemme säätäisi ylikorkeata teollisuussuojaa. Jos teemme maatalouspoliittisia päätöksiä maataloustulolain pohjalta siitä, että haluamme tuottaa sokerijuurikasta jopa niin paljon, että 90 prosenttia Suomen sokeritarpeesta pystytään turvaamaan, niin kuin tällä hetkellä lieene suurin piirtein asianlaita, kun alun perin tarkoituksena oli 50 prosenttia, fifty — fifty-periaate, silloin kysymys on siitä, että teollisuusrajasuoja on rakennettava sellaiseksi, että suomalainen sokeriteollisuus, nimenomaan teollisuus, todella jouuu kilpailemaan muiden sokeriteollisuuksien kanssa. Kokonaan eri asia on siis se alkutuoteosuus, maataloustuotteen osuus.

Nyt kysymys on siitä, että hallitus on budjettiesityksessä, joka on teillä pöydillä, lähtenyt siitä, että Suomen rajasuojajärjestelmä on modernisoitava siten, että tämä lisensiointijärjestelmä puretaan ja rajasuoja rakennetaan ennen pitkää tariffikaation pohjalle, joka on yleinen kansainvälinen käytäntö, johon me joudumme joka tapauksessa menemään.

Me emme ole vielä tehneet poliittisia päätöksiä siitä, mille tasolle kunkin tuotteen tariffikaatio eli tullitaso tullaan asettamaan, mutta päivänselvää on, että ne tullaan asettamaan sellaiselle tasolle, että ne eivät aiheuta ylivoimaisia ongelmia suomalaiselle maatalous- tai elintarviketuotannolle. Pikemminkin vaarana on se, että ne asetetaan niin korkeiksi, että mitään tuontia ei tapahdu, niin kuin on ollut sokerin osalta asianlaita, että tänne ei ole kannattanut tällaisella rajasuojalla sokeria tuoda.

Jos saadaan teollisuuspuoli kilpailemaan paremmin ja muita tämän tyyppisiä ratkaisuja, joita olen kuvannut, onhan päivänselvää — kun lisenssikäytännöstäkin luovutaan, nykyaikaisesta läänitysjärjestelmästä, jota tällainen lisenssi aina merkitsee; se lakkautetaan — että se ennen pitkää heijastuu kilpailun kautta myös ainakin jossakin määrin myönteisenä kuluttajalle asti riippuen täsmälleen siitä, mille tasolle vyö kiristetään, mihin reikään se asetetaan, kun henkselit ovat poissa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vielä ed. Laaksolle sen verran, että rajasuojan poistamiseen ja sen tason alentamiseen liittyy aina myös voimakkaasti muita maatalouspoliittisia muutostarpeita. Tässähan meidän ongelmamme on, että me elämme ikään kuin mikään ei muuttuisi ja käytämme rahaa automaattiseen tukijärjestelmään ja ylituotantoon samaan aikaan, kun meidän täytyisi ryhtyä sitä muuttamaan jo vapaamman kaupan suuntaan, että maatalous olisi kilpailukykyisempää.

Ed. Korkeaajalle täytyy ihmetellä hänen loogiikkaansa, että kannattaisi 50 pennillä viedä viljaa ulos. Kun Viljavarasto ostaa esimerkiksi 2,51 markan kilohintaista vehnää 14 prosentin velkarahalla, ed. Korkeaajakin osaa laskea, paljonko vuotta kohti tekee pelkästään korkokustannus kiloa kohti. Kun hän lisää siihen yhden vehnäkilon jemmaamisen ja vuoden varastossa säilyttämisen hinnan, joka on 11 penniä kilolta, ja maailmanmarkkinahinta on devalvaation jälkeen noussut huimaan 54 penniin kilo, en minä kovin hyvänä bisneksenä sitä pitäisi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On hämmästyttävää, että kilpailuministeri kyllä puhuu tariffikaatiosta ja lisenssikaa-tiosta ja kaiken maailman kaatioista mutta ei sano vastausta siihen kysymykseen, voivatko meillä hinnat alentua, kun meillä on tällainen keskusliikkeiden rakenne. Minä olen ihan samaa mieltä kuin ed. Laakso ja monet muutkin tässä, että vaikka miten vietäisiin rajasuojat pois, niin hinnat eivät alene ennen kuin tämä bunkkeri räjäytetään. Ainoa hinta, joka on alentunut, on koiranruoka, ja valitettavasti koirasta piti luopua, joten siitäkään hinnanalennuksesta ei pysty henkilökohtaisesti nauttimaan.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelu on sikäli mielenkiintoinen, että ennen kaikkea SDP:n taholta annetaan

ymmärtää, että vain rajasuojan poistaminen tai ainakin ensi sijassa rajasuojan poistaminen on se, millä elintarvikkeiden hintoja voidaan nykyisestä alentaa.

On tietysti myönteistä, että ed. Rajamäki kiinnitti huomiota myös elintarviketeollisuuden keskittymiseen. Sehän on aivan viime aikoinakin, parin viime vuoden aikana muodostumassa entistä suuremmaksi ongelmaksi. On aivan selvää, että kun meillä on keskittynyt tukku-kauppajärjestelmää, vähittäiskauppajärjestelmää ja keskittynyt elintarviketeollisuus, tosiasiallisessa muutaman monopolin tilanteessa ei valitse kilpailu. Sanoisinkin niinpäin, että hallitus voisi alentaa elintarvikkeiden hintoja huomattavasti nykyisestä puuttamalla kotimaiseen kilpailutilanteeseen, siihen että todellista kilpailua ei ole.

Kannattaa myös muistaa se, että jo tällä hetkellä noin 9 prosenttia elintarvikkeista tuodaan ulkomailta. Näitä elintarvikkeita ei kuitenkaan Suomessa myydä sen halvemmalla kuin vastaavia kotimaisiakaan tuotteita. Nämä elintarvikkeet tuodaan ulkomailta siksi, että tukkukaupat saavat ne ostaa halvalla ja voivat myydä ne Suomessa normaaleilla hinnoilla. Näin tukkukauppojen saamat voitot ovat huomattavan suuria juuri ulkomailta tuoduista elintarvikkeista. Tämä on tietenkin se syy, miksi tukkukaupat ovat kiinnostuneita elintarviketuonnin täydellisestä vapauttamisesta.

Ulkomaankauppaministeri Salolaisen selvitys oli hyvä, ja tämän kaltaista selvitystä eduskunta tarvitsee varmasti lisää. Mutta ongelma oli se, että tässäkin puheenvuorossa kiinnitettiin ensi sijassa huomio ulkomaihin ja väitettiin ikään kuin tuontilisenssipakosta luopumisen alentavan mahdollisesti hintoja Suomessa, vaikka hallitus voisi omilla toimillaan alentaa välittömästi hintoja Suomessa, jos se vain haluaisi niin tehdä. Nopein tapa olisi tietenkin elintarvikkeiden liikevaihtoverosta luopuminen.

P u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Korkeaoja: Arvoisa puhemies! Hintakeskustelusta voisi ottaa sen vertauksen, mitä tapahtui Ruotsissa, kun poistettiin tuontisuoja tomaateilta ja suurin piirtein koko ala Ruotsista häipyi. Tällä hetkellä tilanne on saamieni tietojen mukaan sellainen, että Ruotsissa keskimäärin vuositasolla kuluttajat maksavat tomaateista korkeampaa hintaa kuin Suomes-

sa, tosin vuotuinen hintavaihtelu on vähän pienempi mutta keskimääräinen hinta on korkeampi, koska he ovat kokonaan tuonnin varassa.

Ed. Rajamäelle: Logiikka perustuu siihen, että meillä on vaihtoehtoina se, että työvoima ja koneet, laitteet, pelto, siis pääosa tuotantopanoksista, on joko käyttämättä tai sitten sitä käytetään. Kun arvioidaan tuotannon vientiarvoa eli noin 50 penniä kilo kauran kohdalla, pitää ottaa lähtökohdaksi se, paljonko tuottamiseen sisältyy ulkomaisia tuotantopanoksia, ja ne ovat suuruusluokkaa alle 20 penniä. Kansantalouden kokonaisuuden kannalta ei ole mitään järkeä pitää tätä tuotantokoneistoa työttömänä ja pysähdyksissä vaan järkevämpää olisi hankkia nekin vähät vientitulot, joita tällä on saatavissa, toteuttamalla tämä tuotanto.

Ed. S a a r i o: Herra puhemies! Tosiasia tietysti on, että kattavan rajasuojan takana on meillä saatettu lihottaa monopolistista elintarviketeollisuutta, joka on, kuten nyt nähtiin, tietysti ainoa, joka saattaa näyttää hyviä tilinpäätöksiä, sillä vapaana kilpailusta veronmaksajien subventoimana on tätä bisnestä tietysti helppo harjoittaa. Se totuus tietysti ei pala tuleksakaan, että rajasuojia alentamalla sekä määrään että myös laatuun samoin kuin hintaan voidaan merkittävästi vaikuttaa ja siihen, mitä elintarvikkeet, tässä tapauksessa sokerituotteet, suomalaiselle kuluttajalle maksavat.

Kokonaan toinen kysymys on, millä tavoin ja kuinka nopeasti on mahdollista ryhtyä rajasuojaa purkamaan, koska järjestelmähän on taitavasti sementoitu. Se on sementoitu sillä tavalla, että suomalainen juurikasviljelijä on sidottu ikään kuin turpeeseensa, koska hän on joutunut tekemään viljelysopimukset monopoliyhtiön kanssa. Tällä tavalla tehdessämme jonkin muutoksen me liikutteleimme huomattavaa osaa kansantaloudesta. Tosiasia on se, että jos halutaan kuluttajien etuja ajaa, rajasuojaan on päättäväisesti mutta tietysti maltillisesti puututtava ja sitä on järjestelmällisesti ryhdyttävä alentamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 98

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 21

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 91

Taloustieteiden valtiokunnan mietintö n:o 28

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on taloustieteiden valtiokunnan mietintö n:o 28.

Keskustelu:

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Taloustieteiden valtiokunnan mietinnössä, joka nyt on käsiteltävänä, näyttää olevan kysymys aika pienestä asiasta. Asia koskee alkuperämaasäännöksen kumoamista.

Valtiokunnan käsittelyn yhteydessä tekniseltä näyttävä seikka herätti kuitenkin laajempaa keskustelua siitä syystä, että tavaroiden alkuperämaa liittyy kiinteästi kuluttajansuojajärjestelmään. Kuluttajan on hyvä tietää, missä hänen ostamansa tavara on tehty, jotta hän voi arvioida aikaisemman kokemuksensa ja yleisen tietämyksen perusteella, mikä tavaran laatu on, minkälainen hinta siitä kannattaa maksaa. Myös sen seikan vertailu on tärkeää, minkälainen mahtaa kotimaan tuotanto tämän kaltaisen tavaran tuotantalalla olla.

Lyhyessä mietinnössään valtiokunta oli yksimielinen. Yksimielisyyteen keskustelujen jälkeen päädyttiin ensinnäkin siitä syystä, että tällä hetkellä voimassa olevat kansainväliset sopimukset ja kuluttajansuoja- ja kilpailulainsäädäntö näyttävät antavan aivan riittävän suojan kuluttajalle tavaran alkuperämaata ajatellen. Kymmenessä vuodessa sopimusten ja kuluttajansuojalainsäädännön kehitys on ollut niin nopea, että noin kymmenen vuotta vanha säännös voidaan nyt kumota.

Samassa yhteydessä valtiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota mm. siihen, että eri maiden tavat merkitä alkuperämaa poikkeavat kovasti toisistaan. Esimerkiksi Suomeen tuodut venäläiset lakanat, joihin suomalainen valmistaja ompelee vain yhden sauman, täyttävät Suomen alkuperämaasäännösten mukaan suomalaisen tuotannon tunnusmerkit. (Ed. Stenius-Kaukonen: Lakanassa on vähintään kaksi saumaa, ed. Louekoski! — Ed. Laine: Tämä oli kuvitteellinen esimerkki!) — Tämä oli esimerkki, jonka valtiokunnan asiantuntijana kuulema tekstiiliteollisuuden edustaja kertoi. Minä en rupea riitelemään siitä, kuinka monta saumaa oikeassa lakanassa pitäisi olla. Asiantuntijan mukaan yhden sauman ompeleminen riittää alkuperämaan merkitsemiseen Suomeksi. — Kun sama lakana myydään Saksassa, alkuperämaamerkintä muuttuukin Venäjäksi.

Valtiokunta toivoo, että hallitus vastaisuudessa ottaa huomioon, etteivät Suomen alkuperämaasäännökset vastaa kansainvälistä käytäntöä. Mikäli mahdollista, erilaisissa kansainvälisissä yhteyksissä olisi hyvä Suomen ulkomaankauppaviranomaisten taholla pyrkiä saamaan sellainen käytäntö, jossa alkuperämerkinnät olisivat yhteneväiset ainakin eurooppalaisella markkina-alueella. Tällä olisi merkitystä vastaisuudessa kuluttajansuojan kannalta — muittenkin kuin lakanoiden osalta, ed. Stenius-Kaukonen, riippumatta siitä, kuinka monta saumaa oikein ommeltuun lakanaan kuuluu. — Joka tapauksessa asia näyttäisi olevan kaikin puolin kunnossa kilpailun ja kuluttajansuojan näkökulmasta.

Kun valtiokunta oli keskustelujen jälkeen yksimielinen, on vain todettava, että asian eteenpäinmenolle ja vanhan lain kumoamiselle näin ollen ei ole estettä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin kuin ed. Louekoski alkuun totesi, kuluttajalle on erittäin tärkeää tietää, mistä hänen hankkimansa tuote on peräisin. Sen takia alkuperämerkintä on tärkeä. On totta, että tällä hetkellä monessa vaatekappaleessa ja kodin tekstiilissä on merkintänä "Made in Finland", vaikka suurin osa työstä on tehty Suomen ulkopuolelle. Mutta myös saksalaisissa alkuperämerkinnöissä on sama ongelma. Useimmat vaatteet, jotka on merkitty "Made in Germany", on tehty Tshekkoslovakiassa, Unkarissa tai Puolassa. Tässä mielessä vaatimus yhteisestä, kansainvälisestä merkintäjärjestelmä-

tä on paikallaan ja perusteltu ja vaikka eritellen, kuinka paljon missäkin tuotteesta on valmistettu.

Kuitenkaan sitä perustetta, jonka ed. Louekoski esitti lain kumoamiselle, en pidä hyvänä. Mielestäni ensin asia olisi pitänyt järjestää niin, että on yhtenäinen merkintäjärjestelmä, ja sitten vasta kumottaisiin nykyinen säännöstö puutteineen. Juuri kuluttajansuojan kannalta pidän tärkeänä, että merkintä on. Itse ainakin tutkin kyllä kaikki tavarat hyvin tarkkaan, minkälaisia merkintälappuja niissä on.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin minäkin tutkin. Mutta kun Suomen lainsäädäntö alkuperämerkinnöistä ja käytäntö poikkeaa niin paljon muiden maiden käytännöistä, niin ed. Stenius-Kaukonen kuin minäkin saatamme saada aivan väärän kuvan tavarain alkuperämaasta. Siitä syystä valiokunta korostaakin, että Suomen ulkomaankaupan viranomaisten täytyy pyrkiä sellaisen sopimuskäytännön aikaansaamiseen, että eurooppalaisella markkina-alueella nyt vähintäänkin olisi yhtäläinen alkuperämerkintäkäytäntö.

Tässä voi mainita erään esimerkin vielä erään suomalaisen tekstiilivalmistajan kaupoista Ruotsiin. Ruotsin valtio osti takavuotena virkamiehistöilleen erittäin suuren määrän suojapukuja. Kauppa oli Suomen tekstiiliteollisuuden kannalta hyvin merkittävä, mutta ehdottomana edellytyksenä oli, että näissä suojapuvuissa missään ei mainita, missä ne on tehty. Kaupan ehtoihin siis kuului, että alkuperää ei voitu jäljittää. Tämäkin on eräs alkuperämerkintöjen kirjavuuden osoitus, jonkalaisesta pitäisi päästä eroon.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan jäsenenä haluan ilmoittaa, että minäkin suhtauduin ensin tähän lain kumoamishdotukseen erittäin skeptisesti ja kriittisesti, koska minunkin mielestäni kuluttajan edun mukaista on saada tietää, missä tavara on valmistettu. Mutta sen jälkeen kun meillä oli ollut kuultavana apulaisjohtaja Marita Wilska kuluttajavirastosta ja pääsihteeri Leena Simonen Suomen Kuluttajaliitosta, jotka hyvin monin esimerkein kertoivat, kuinka tulkinnanvarainen ja monta kertaa harhaanjohtava alkuperäismaan merkintä on, niin tulinkin kyllä vakuuttuneeksi siitä, että on kuluttajan edun mukaista, että näitä ei merkitä. Kuitenkin edelleenkin jää voimaan sellainen asia, että alkupe-

rämaan ilmoittaminen on mahdollista, mutta siis se ei ole pakollista.

Mitä tulee esimerkiksi saksalaisiin tuotteisiin, joihin olemme ehkä suhtautuneet hyvin myönteisesti niiden korkean laadun suhteen, niin meidän emme nyt oikein liioin tiedä, kuka ne on tehnyt, koska esimerkiksi Saksassahan siirtotyövoiman osuus on mahdollittoman suuri. Jos lukee "Made in Germany", niin voimme kysyä, kenen toimesta. Eli tälläkin lailla tämä alkuperämaa-käsite hämärtyy.

Ed. Laine: Herra puhemies! Olen hyvin skeptinen siihen, että hallitus alkaisi tämän jälkeen tuntea kiinnostusta kansainvälisen käytännön yhdenmukaistamiseen, jos eduskunta hyväksyy nyt esillä olevan hallituksen esityksen siitä, että alkuperämerkintäpakko poistuu.

Esillä oleva asia on kyllä hyvin mielenkiintoinen ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin: Miten kymmenen vuoden sisällä käsitys siitä, mikä on kuluttajan edun mukaista, voi niin täydellisesti muuttua kuin nyt näyttää muuttuvan? Toinen sinänsä hyvin mielenkiintoinen piirre nyt, kun eduskunta paraikaa käsittelee Eta-sopimusta, on se, että minusta tämä esitys ilmentää sellaista ennakkoharmonisointia, joka menee kyllä jopa huomattavasti pidemmälle kuin itse Eta-sopimus edellyttää. Tämä on minun käsitykseni, ja muilla tästä asiasta voi olla vaikkapa toisenlainen käsitys. Eta-sopimuksen soveltaminen ja tulkinta tuo esiin sangen yllättäviä ehdotuksia, ja yllättävänä ehdotuksena pidän juuri käsillä olevaa hallituksen esitystä.

Nimittäin maassamme hyväksyttiin vuonna 1983 kuluttajien vaatima ja kaikkien asiantuntijatahojen yksimielisesti puoltama laki alkuperämaan merkitsemisestä kulutustavatuotteisiin myös kotimaassa valmistettujen tuotteiden osalta. Eduskunta ja sen kuulemat asiantuntijat olivat silloin täysin yksimielisiä alkuperämaan merkintäpakosta. Nyt maan hallitus ja myös sen kuulemien asiantuntijoiden enemmistö ovat päätyneet täysin päinvastaiseen ehdotukseen. Jopa kuluttajavirasto, johon täällä jo ehdittiin viitata, ja Kuluttajaliitto ovat asettuneet kannattamaan merkintäpakosta luopumista.

Hallitus viittaa esityksensä perusteluissa Eta-sopimuksen 11 artiklaan ja perusteluissa myös EY-tuomioistuimen kannanottoihin. Käsitykseni mukaan hallituksen esityksessä tulkitaan väärin Eta-sopimusta ja annetaan mitä ilmeisimmän väärä kuva EY-tuomioistuimen ratkaisujen perusteista sekä näin tulotisiin johtamaan eduskun-

taa harhaan, niin kuin minun mielestäni on tapahtumassa. Siitä syystä hieman yksityiskohdaisemmin tätä asiaa käsittelen.

Suomessa oli nimittäin voimassa vuodesta 1934 alkaen laki tuontitavaroiden, siis tuontitavaroiden, pakollisesta alkuperämerkinnästä. Mutta vuonna 82 hallituksen esityksellä 112 — jossa oli presidentti Koiviston ja ministeri Esko Rekolan allekirjoitus, esitys oli päätetty tehdä Naantalissa — ehdotettiin, että merkintäpakon piiriin tulisivat myös kotimaassa valmistetut kulutustavarat. Tätä perusteltiin sillä, että Gatt-sopimus, joka oli solmittu vuonna 80 tai oliko jo vähän aikaisemmin, edellytti suhtautumista yhdenmukaisesti ulkomailta tuotaviin ja kotimaassa valmistettuihin tavaroihin.

Hallitus kertoi esityksensä perusteluissa, että tutkimukset ovat osoittaneet kuluttajien olevan lähes yksimielisiä alkuperämerkinnän tarpeellisuudesta tavarain ominaisuuksien arvioimisessa. Samoin hallitus kertoi myös kuluttajajärjestöjen ilmoittaneen, että alkuperämerkintää tarvitaan helpottamaan kuluttajan ostopäätöstä. Hallitus korosti myös alkuperämaan merkinnän tärkeyttä kotimaan teollisuuden ja suomalaisten tavaroiden kilpailukykyyn kannalta.

Edelleen hallitus viittasi äsken mainitsemaani Gatt-sopimukseen, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta vuonna 1980. Hallitus kertoi, että Gatt-sopimus "velvoittaa kohtelevaan maahan-tuotuja tuotteita teknisten määräysten ja standardien osalta yhtä edullisesti kuin kotimaista alkuperää olevia tuotteita. Koska nykyisen alkuperämerkintälain säännökset eivät koske kotimaassa valmistettuja tavaroita, laki on ristiriidassa kyseisen sopimuksen kanssa". — Tämä oli lainaus hallituksen esityksen perusteluista.

Hallitus ilmoitti pitävänsä alkuperämerkintälainsäädäntöä edelleen tarpeellisena "kuluttajien ja kaupan piirissä alkuperään kiinnitetyn huomion vuoksi" ja "kuluttajien tiedontarpeen tyydyttämiseksi". Edelleen hallitus mainitsi perusteluissaan: "Suhtautuminen alkuperämaan pakolliseen ilmoittamiseen on myös kansainvälisesti tullut aikaisempaa myönteisemmäksi." Edelleen: "Kansainvälisesti yleisenä uutena piirteenä on, että alkuperämerkintä vaaditaan paitsi tuontitavaroissa myös kotimaisissa tavaroihin." — Tässä olivat siis hallituksen esityksen perustelut silloin.

Hallitus oli pyytänyt lausunnot 24 asiantuntijataholta, jotka puolsivat alkuperämaan merkintäpakkoa ja sen laajentamista kotimaassa valmistettuihin tavaroihin. Ed. Mauri Miettisen

puheenjohtajalla toiminut toinen lakivaliokunta asettui kannattamaan yhden valiokunnan jäsenen pientä muutosehdotusta lukuun ottamatta lain hyväksymistä. Eduskunta hyväksyi lain yksimielisesti, ja laki astui voimaan 1.1.84.

Jotta eduskunta voisi vakuuttua siitä, että olen kertomukseni esittänyt tässä oikein, niin kerron, että toisessa lakivaliokunnassa asian ratkaisevaan käsittelyyn osallistuivat eduskunnan nykyisistä jäsenistä silloinen valiokunnan puheenjohtaja Miettinen, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Jaakonsaari, Juhantalo, Piipari ja pöytäkirjan mukaan ed. Rönnholm, mutta ilmeisesti kysymys on ed. Rönnholmista. Sitten oli joukko sellaisia edustajia, jotka eivät enää ole eduskunnan jäseniä.

Nyt eduskunnalle antamassaan, pääministeri Ahon ja ministeri Pertti Salolaisen 12 päivänä helmikuuta 1992 allekirjoittamassa esityksessä hallitus katsoo yleiseurooppalaisen kehityksen ja Eta-sopimuksen asettamien velvoitteiden noudattamisen valvonnan aiheuttavan sen, että kulutustavaroiden alkuperämaan merkitsemispakko on kumottava mahdollisimman pikaisesti. Siis kansainvälinen vertailu ja kehitys on nyt kuitenkin ollut ainakin tämän mukaan täysin toinen kuin hallitus kymmenen vuotta sitten esityksessään arvioi.

Mielestäni Eta-sopimuksesta ei löydy määritelmää, jossa kielletäisiin tuotteen alkuperämerkintäpakko. Hallitus kertookin perustelujensa jatkossa: "Alkuperämerkintäpakon poistaminen seuraa välillisesti Eta-sopimuksen 11 artiklasta, jossa artiklassa kielletään sopimuspuolten väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet." Kuka voisi kuvitella, että kuluttajan halu saada tietää, mistä maasta tuote on kotoisin, olisi tuonnin määrällistä rajoittamista ja vaikuttaisi siten haitallisesti? Kuluttajahan voi nimenomaan haluta Ranskassa valmistetun tai Suomessa valmistetun tai Englannissa valmistetun tuotteen. Sehän on kuluttajasta kiinni ja siitä, mikä on sitten kuluttajan tahto. Mielestäni on aika lailla keinotekoisia väittää, että alkuperämerkintävaatimus on tuonnin määrällistä rajoittamista. Lopputuloshan riippuu tietenkin kuluttajan valinnasta eli siitä, suosiiko kuluttaja syystä tai toisesta kotimaista vai jotain ulkomaista tuotetta.

Hallitus viittaa esityksensä perusteluissa EY:n oikeuskäytäntöön eli Euroopan yhteisön tuomioistuimen päätöksiin. Niiden merkintäpakko aiheuttaa tuonnin määrällistä rajoittamista, nostaa tuontitavaroiden kustannuksia, aiheuttaa

maahantuojalle tai valmistajalle lisäkustannuksia ja antaa kuluttajalle mahdollisuuden erottaa kotimaiset tavarat tuontitavaroista. Siis se, että antaa kuluttajalle mahdollisuuden erottaa kotimaiset tavarat tuontitavaroista olisi tämän mukaan EY-säädösten vastaista, jos EY-tuomioistuimen käytäntöä pitäisi nyt ohjeena pitää.

Haluaisin kuitenkin tässä yhteydessä todeta, että nämä esimerkkitapaukset EY:n oikeuskäytännöstä ovat peräisin niin kaukaa kuin vuosilta 1974 ja 1983 ja mitä ilmeisimmin sellaisesta vaiheesta, jolloin juuri Irlannissa ja Englannissa — sieltä tulleiden valitusten perusteella nuo päätökset ovat syntyneet — oli voimassa sellainen lainsäädäntö kuin Suomessa oli vielä 80-luvun alussa eli merkintäpakko ei koskenut kotimaassa valmistettuja tuotteita. Näin on ymmärrettävissä, että EY-tuomioistuin on silloin katsonut tuontitavaroiden olleen, sanoisinko, epäedullisemmassa asemassa kotimaassa valmistettuihin nähden.

Tässä on siis mielestäni se erikoisuus, että kun kymmenen vuotta sitten kuluttajan valintamahdollisuuksien lisäämistä pidettiin tavoiteltavana asiana, niin nyt kuluttajan valintamahdollisuuden olemassaoloa pidetään yhtenä perusteluna sille, että alkuperämerkintäpakko on poistettava. Näin tässä ajatukset ovat heittäneet vottia.

Tässä vaiheessa tyydyn vain kysymään esimerkiksi sitä, miksi oikeusministeriötä ei kuultu tämän lain valmistelussa. Kysymyksen haluaisin esittää ministerille. Nimittäin sitä kymmenen vuotta sitten eduskunnalle esiteltyä hallituksen esitystä oli valmisteltu monen ministeriön piirissä ja sitä varten oli monien ministeriöiden lausunnot kuultu. Nyt kun satuin olemaan paikalla varajäsenenä talousvaliokunnan kokouksessa, niin kuulin, että oikeusministeriön lausuntoa ei ole lainkaan pyydetty. Kun edellisestä hallituksen esityksestä oli pyydetty 24 asiantuntijatahon lausunnot, niin kuin silloinen hallituksen esitys kertoo, niin nyt on pyydetty yhdeksän asiantuntijatahon lausunnot. En välttämättä näe, että tässä olisi jotakin hämärää, mutta haluan kuitenkin todeta, että pienempi asiantuntijamäärä on ollut vaikuttamassa hallituksen esityksen valmistelussa.

Sitten on tietysti kysyttävä, miksi Suomen Kuluttajaliitto on nyt lain kumoamisen kannalla. Erityisesti olisi kysyttävää esimerkiksi ministeri Pekkariselta, joka muutama päivä sitten oli julkisuudessa puhunut siitä, miten pitää suosia kotimaista teollisuutta. Tällä hallituksen esityksellä juuri mahdollisuus suosia kotimaista teolli-

suutta ainakin kulutustavaroiden osalta vesitetään. On kysyttävä, miksi sille perustelulle, joka vielä kymmenen vuotta sitten oli tärkeä — kotimaisen teollisuuden ja suomalaisten tavaroiden kilpailukyky — ei tällä hetkellä eikä tänä vuonna hallituksen esityksen perusteluissa anneta mitään arvoa, vaan se on kuin tyhjää. Ja miksi ei sitten enää kelpaa ”Suosi suomalaista”? Itselfäni olen kysynyt monta kertaa, pitääkö hyväksyä näin huonoa lainsäädäntöä.

Omalta osaltani tulen asiaan palaamaan myöhemmin.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en varsinaisesti ole ed. Laineen kanssa eri mieltä, mutta haluaisin selvennyksen vuoksi ja hänelle tiedoksi esittää tästä kysymyksestä erään näkökohdan, joka liittyy siihen, että teollisuus on luonteeltaan nykyisin hyvin kansainvälistä ja komponentit liikkuvat maasta toiseen. On erittäin vaikea oikeastaan puhua jonkun tuotteen alkuperämaasta monissa tapauksissa.

Otan tästä yhden esimerkin, jonka sattumalta tunnen hyvin. Tunturi-polkupyörä, jota pidetään suomalaisena tuotteena on sellainen, että siinä on erilaisia osia 103:a tyyppiä. Näistä vain 11 on firman itse valmistamia, ja loput ovat jostain tuotuja. Kaikkea ei ole tuotu ulkomailta, mutta suuri osa niistä osista on tuotu ulkomailta. Esimerkiksi satula on tuotu Italiasta, ketjun ratas Ranskasta, takapyörän napa Japanista, kun sen sijaan etupyörän napa on tuotu Saksasta, ja ketju on tuotu Saksasta. Jos tämä tuote kootaan Suomessa, niin ei nähdäkseen ole itseselvää, että on syytä puhua suomalaisesta tuotteesta. Kaiken teollisuuden kohdalla on tilanne tämän kaltainen nykyisin, ja siitä syystä tämä lainsäädäntö tällä hetkellä mielestäni palvelee aika hyvin tekniikan olemusta kokonaisuudessaan.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meillä on tietävästi lainsäädännössä laki mm. lampaiden laiduntamisesta vuodelta 17, edelleenkin voimassa oleva laki. En ihan tarkkaan tiedä, mutta näin minulle on kerrottu. Se on menettänyt merkityksensä, mutta se kaikin puolin on voimassa. Nyt käsillä oleva laki ei estä kotimaista valmistajaa esimerkiksi mainosmielessä merkitsemästä tuotteen alkuperämaata, yhtä hyvin kuin se ei estä esimerkiksi italialaista valmistajaa merkitsemästä tuotteen alkuperämaata. Se ainoastaan poistaa pakon.

Herra puhemies! Maailma muuttuu; lainsäädännön on oltava joustavaa ja muututtava ja joustettava maailman mukana. Tosiasia on myös se, minkä ed. Paloheimo mainitsi: Varsin monen tuotteen osalta, olemme jo pitkään tienneet, että kotimaisuusaste todellisuudessa on varsin vähäinen.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, mitä ed. Paloheimo mainitsi eri maista tapahtuvista alihankinnoista meidän maassamme, on todettu myös, että on erittäin vaikea valvoa tuontitavara-ain alkuperämaata juuri samoista syistä ja on ilmennytkin aika vaikeita tulkintavaikeuksia ja laiminlyöntejä alalla. Niitä sitten pystytään tällä lailla eliminomaan. Tietysti on niin, että kuluttajan halu saada tietää alkuperäisyyttä on monessa tapauksessa edelleen olemassa niin kuin kymmenen vuotta sitten. Mutta jos kotimaiset tuottajat haluavat nimenomaan profiloitua, niin mikään ei estä heitä järjestelmällisesti ilmoittamasta siitä, että tuote on valmistettu Suomessa, koska se on edelleen sallittua. Toivonkin, että meidän maamme tuottajat käyttävät oikeutta hyväkseen.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine totesi, että tuottaja ei voi enää sanoa "Suosi suomalaista", ja näinhän todella onkin, mutta korostaisin myös sitä, että mikään ei estä elinkeinonharjoittajia ilmoittamasta kuluttajalle tuotteen alkuperää. Uskon, että tämä tulee jatkossa olemaan hyvinkin yleistä. Jos tuottaja on ylpeä tuotteensa laadusta ja myös ehkä omasta maastaan, niin miksi hän ei tätä alkuperää ilmoittaisi?

Ed. Laine ihmetteli Eta-sopimuksen 11 artiklaa, jossa kielletään sopimuspuolten väliset tuonin määrälliset rajoitukset. Hän kysyi, miten voidaan pitää määrällisenä rajoituksena alkuperämaan ilmoittamista, mutta teksti jatkuu: "määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet". Artikla vastaa sisällöltään Rooman sopimuksen 30 artiklaa, ja käytännössä tämän artiklan vastaisena on pidetty alkuperämerkintäpakkoa, koska merkintäpakon on katsottu asettavan tuotteelle perusteettoman ja valmistajalle tai maahantuojalle lisäkustannuksia aiheuttavan vaatimuksen, joka hankaloittaa tuotteen valmistusta tai maahantuontia.

Lopuksi haluaisin vielä korostaa, että maailma on kymmenessä vuodessa muuttunut hyvin

paljon. Ei enää ole ehkä niin kovin suurta merkitystä sillä, onko joku elektroniikkatuote, jonka ostamme, tuotettu juuri määrättyssä maassa. Kuten täällä aikaisemminkin on todettu, ne koostuvat monista pienistä osista, jotka ovat ehkä useassakin maassa tuotettuja.

Ed. P. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun tätä asiaa käsiteltiin valiokunnassa, niin todella ed. Laine oli siellä muistaakseni kerran läsnä ja toi samoja näkökohtia esiin. Niin kuin tässä keskustelussakin on tullut ilmi, niin olosuhteethan ovat kymmenessä vuodessa todella paljon muuttuneet, ja me olemme nyt täällä eduskunnassa hyväksymässä Eta-sopimusta, jolloin meidän on otettava nämä artikkelit huomioon omassa lainsäädännössämme.

Haluaisin tuoda esiin vielä sen yhden oikein konkreettisen esimerkin, mikä valiokunnassa tuli esille: Kun Venäjällä tehty lakanakangas tulee Suomeen ja siihen tehdään kaksi saumaa, niin silloin siitä tulee suomalainen tuote. Voimameko me sitten sanoa, mikä on alkuperämaa? Saksassa vastaava tuote on — kun kangas on Venäjällä valmistettu, vaikka saumat tehtäisiin Saksassa — Venäjällä valmistettu tuote. Minun mielestäni tämä kuvaa tämän hetken tilannetta niistä tulkintavaikeuksista, mitä on olemassa.

Kyllä minun mielestäni Suomen Kuluttajaliiton on sanonut selkeästi, että pakolliset alkuperämerkinnät nähdään kaupan esteenä ja niistä aiheutuu tavarantoiminnan yhteydessä aikaviiveitä ja lisäkustannuksia, jotka vaikuttavat hintoihin. Katsonkin, että meidän tulee myös täällä nähdä kuluttajan etu. Sitä taustaa vastenkin minun mielestäni tämä laki oli todella hyväksyttävä.

Ed. Turi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä ed. Laine nyt on tehnyt kärpäsestä härkäsen. Varmaan 1984, kun meillä oli punamultahallitus, vielä innostuttiin byrokratian laajentamisesta ja voitiin palkata virkamiehiäkin tutkimaan, minkälaisia merkkejä eri maista tuotavissa tuotteissa on. Mutta ed. Paloheimon esimerkki minusta oli hyvä. Jos vaadittaisiin, että alkuperämaa pitäisi merkitä, niin Suomi ei pystyisi viemään näitä tuotteita mihinkään. Tunturi-pyörässä alkuperämerkintöjä täytyisi olla ilmeisesti pitkä rivi. Ei ole mahdollista nykyaika-

na enää monissa tuotteissa määritellä alkuperämaata, kun tavara on niin monesta maasta peräisin. Sehän on selvä tuonnin este, jos Suomeen ei saa tuoda mitään muita tuotteita kuin ne, joihin on alkuperämaa merkitty, ja muissa maissa sitä ei vaadita.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ihan samaa mieltä talousvaliokunnan jäsenen kanssa siitä, että tulkintavaikkeudet alkuperämaamerkintäasiassa ovat niin suuret, että todennäköisesti on parasta luopua merkintäpakosta. Haluaisin ottaa esimerkiksi, jota en tunne aivan yhtä hyvin kuin ed. Paloheimo polkupyöräesimerkkinsä, mutta ajattelaanpa, että meillä olisi esimerkiksi kenkäpari. En tiedä, voisiko siinä lukea "Made in Finland", jos nahka olisi tuotettu ekologisesti tuhoisalla karjan kasvatuksella Afrikassa ja värjäykseen käytetty väri tehty Puolassa sillä tavalla, että päästetään myrkyjä jokeen, ja sitten kengän pohja olisi liimattu lapsityövoimalla Portugalissa. Pitäisi kiinnittää enemmän huomiota kuluttajien oikeuteen saada suurin piirtein kaikki haluamansa tiedot tuotteen elinkaaresta.

Samaan aikaan kun jotkut eivät pidä tuoteselostetta tärkeänä, niin toiset haluavat tietää hyvinkin yksityiskohtaisesti, millä tavalla tuotettuja tuotteita he ostavat, ja tähän pitäisi kiinnittää huomiota jatkossa, kun hallitus tekee esityksiä, jotka koskevat yleensä tuoteselostetta. Eli pitäisi lisätä ihmisten mahdollisuuksia saada tietää koko elinkaarta koskevista asioista siitä tuotteesta, mitä he ostavat.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Linnainmaa viittasi EY-tuomioistuimen erääseen ratkaisuun. Minä koetin puheenvuorossani osoittaa, että nämä viittaukset, niin kuin sekin, jonka ed. Linnainmaa mainitsi, ovat syntyneet olosuhteissa, jolloin on asianomaisessa maassa ollut voimassa yksipuolinen tuontitavaroita koskeva merkintäpakko. Silloin on ymmärrettävissä, että EY-tuomioistuin on todennut, että se on aiheuttanut tuotteen valmistajalle tai maahantuojalle lisäkustannuksia, kun se on kohdistunut vain ulkomailla valmistettuun kulutustavaraan, ei kotimaassa valmistettuun. En ole juristi enkä ole tietenkään voinut tutkia EY:n tuomioistuimen päätöksiä, jotka ilmeisesti ovat vielä sellaisella kielellä, jota en ymmärrä, mutta minun käsitykseni on, että nämä päätökset, jotka ovat 20 vuotta sitten syntyneet, kuuluvat juuri toisenlaisiin olosuhteisiin.

Ed. Tiuri sanoi, että teen karpäsestä härkäsen. En tässä nyt osaa tarkalleen arvioida asian kokonaisuutta, mutta olen nimenomaan kiinnittänyt huomiota siihen, miten kymmenen vuotta sitten olivat kaikki arviot ja lausunnot täysin toiset ja nyt ne ovat täysin päinvastaiset. Tulee mieleen, että aivan turhaa lainsäädäntöä tässä maassa sitten on säädetty, paljonkin ehkä silloin kymmenen vuotta sitten, jos nyt kaikki voidaan heittää kuin vesi menemään.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vielä "Suosi suomalaista" -periaatteen palatakseeni alkuperämaan merkintäpakko voi olla tietyllä lailla este suomalaiselle tuotteelle. Ajattelen esimerkiksi kotimaista muotivaatetta, joka on ommeltu, sanotaan, Portugalissa. Tähän asti on ollut pakko merkitä vaatteeseen "Made in Portugal" tai mikä hyvänsä maa. Kuitenkin me suomalaiset kuluttajat ostamme sen vaatteen ja meidän teollisuutemme myy sen vaatteen suomalaisena merkkivaatteenä.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin kiinnittänyt huomiota samaan kuin ed. Hautalakin, eli kuluttajalla pitäisi olla oikeus tietää, mistä hänen tuotteensa tulee ja minkälaisen tuotannollisen prosessin tuloksena ja mistä maasta mm. raaka-aineet on hankittu.

Kokoomuksen edustajilla tuntuu olevan hyvin dogmaattinen suhtautumistapa siihen, että tuotteeseen pitäisi lisätä vain joko "Made in Finland" tai "Made in Portugal" tai joku muu vastaavan kaltainen leima, kun kysymys on tietenkin paljon laajemmasta ongelmasta. Kyse on siitä, että kuluttajansuojan kannalta kuluttajille selvitetäisiin tuotteen alkuperä paljon monipuolisemmin kuin tapahtuu tällä hetkellä.

Ihmettelen myös, mihin kokoomuksen paljon mainostettu isänmaallisuus on kadonnut, kun tämä "Made in Finland" ei enää ollenkaan kelpaa kokoomukselle. Se tuntuu aika omaläpöiseltä. Varsinkin näin kunnallisvaalien edellä ja tällaisessa työllisyystilanteessa luulisi kokoomuksen suosivan suomalaista, mutta kokoomus tässä kysymyksessä kääntänyt kelkkansa aivan päällelleen.

En usko ollenkaan sellaisia puheita, joita ed. Dromberg väitti, että kuluttajan kannalta tulisi edullisemmaksi se, että tuotteessa ei ole minäkäänlaista selvitystä siitä, mistä tuote on kotoisin, ja että tuote on kalliimpi, jos tällainen selostus siihen tulee.

Sivistysmaissa edetään tällä hetkellä päinvastaiseen suuntaan kuin Euroopan yhteisön jäsenmaissa. Siellä laajennetaan kuluttajille annettavaa selvitystä siitä, minkälaisen prosessin erilaiset raaka-aineet ja tuotteet käyvät lävitse, eikä suinkaan poisteta niitä tietoja, mihin tässä lainsäädännössä nyt ollaan menossa.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakso ei ilmeisesti ollut salissa silloin, kun totesin, että "Made in Finland" -merkintä tulee tästä lähtien olemaan entistä suuremmassa arvossa, koska sen todellakin voi omaksua valmistaja, joka on ylpeä suomalaisesta tuotteesta, ja myös kuluttaja, joka haluaa suomalaisen tuotteen ostaa.

Herra puhemies! Ihmettelen vakavasti, missäpäin se sivistysmaa on, jota ed. Laakso tarkoittaa, kun se ei ole Euroopassa. Onko se sivistysmaa ed. Laakson mielestä esimerkiksi yksinomaan Yhdysvallat vai yksinomaan Venäjä?

Ed. Linnamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laaksole totean, että tässähän on nimenomaan koko ajan korostettu sitä, että mikään ei estä ilmoittamasta "Made in Finland". Uskoisin, että valtaosan tuottajistamme on ihan ylpeitä ja haluaa tämän myös tuotteisiinsa laittaa.

Mitä tulee tähän merkintään laajemmin, ed. Hautala toi mielestäni esiin varsin varteenotettavan näkökulman. Käsittäakseni tämä elinkaari-merkintä on kansainvälisen onko se nyt sitten valmistelun alla, mutta on ihan hyvä, jos tässä päästäisiin kansainvälisesti yhtenäiseen käytäntöön. Tällaista näkökulmaa kyllä lämpimästi kannatan, mutta sehän ei ole pelkästään mitään alkuperämerkintää, vaan todellakin koko tuotteen elinkaari.

Kun ed. Laakso puolestaan arvosteli ed. Drombergin puheenvuoroa, haluan korostaa sitä, että hänen puheenvuoronsa perustui nimenomaan Suomen Kuluttajaliiton lausuntoon, ja liitto katseli tätä lakia kuluttajan edun näkökulmasta.

Ed. Laakso: Herra puhemies! Ed. Saastamoinen ei liene tutustunut kansainväliseen kuluttajaliikkeeseen ja sen ajankohtaisiin vaatimuksiin, jotka koskevat mm. tuotteiden alkuperän selvittämistä. Kysehän on siitä, että nyt Euroopan yhteisössä kuljetaan juuri päinvastaiseen suuntaan kuin se, mitä mm. kansainvälinen kuluttajaliike vaatii merkintöjen osalta. Kuten

sanoin, kyse ei ole vain ahtaasti, dogmaattisesti, tulkitusta alkuperämaasta, vaan kyse on todellakin laajemmin kuluttajille annettavasta selvityksestä, josta käy ilmi, minkälaisen prosessin myötä tuote on valmistettu ja mistä maasta tuotteenseen käytetyt raaka-aineet on hankittu. Ongelma ei ole vain se, että säilyttäisimme "Made in Finland" -merkin, joka oikeus meillä tämänkin jälkeen säilyy, vaan kyse on siitä, että emme tiedä, mistä Suomeen tuotavat tuotteet tulevat.

Kaiken kaikkiaan Eta-lainsäädäntöä käsitellessä kannattaa pitää mielessä se, että meillä on mahdollisuus tehdä poikkeuksia. Ei meidän tarvitse hyväksyä kuin manulle illallinen kaikkea, mitä meille EY:n taholta tyrkytetään. Myös tämä kysymys, kuten ed. Laine on todennut, on sellainen, jossa kannattaisi säilyttää harkintakyky ja terve kansallinen itsekkyyks. Luulen, että viime kädessä se koituisi onneksi ja eduksi.

Sanon vielä sen, että mikäli kansainvälinen kuluttajaliike tulevaisuudessa onnistuu tavoitteissaan, niin että tuoteselostus pitää laajassa mielessä merkitä tuotteeseen, niin jälleen kerran joutuisimme muuttamaan koko oman lainsäädäntömme, jos sallimme sellainen lainsäädännön hyväksymisen, jota EY meille nyt edellyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys n:o 110 laiksi valtion eläkelain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Hallituksen esitys valtion eläkelain muuttamisesta voidaan mielestäni jakaa kahteen osaan ainakin oman ajattelukantani kannalta. Toisen osan muodostavat päätökset siitä, että valtion eläkelain mukainen eläkeprosentti lasketaan 60:een ja vuosittainen eläkekertymä 1,5 prosenttiin. Toiselle laidalle ja eri asiaksi näkemyksessäni lasken eläkeiän korottamisen 65 vuoteen.

Jos yrittää oikein olla hallitukselle myönteinen ja kiivaasti etsiä perusteita ensimmäisen

puolen osalta, toisin sanoen eläkkeen prosentuaalisen suuruuden ja siihen liittyvän kertymän laskemiseksi, on lähdeittävä siitä, että aikanaan valtion virkamiesten eläke-etuudet tulivat hieman paremmiksi kuin esimerkiksi yksityisellä sektorilla siitä syystä, että valtion virkamiehellä sekä palkkaus että tietyt vastuukysymykset olivat hieman erilaisia kuin yksityisellä sektorilla.

Tänä päivänä nuo perusteet ovat muuttuneet, lähentyneet valtion puolella yksityistä sektoria. Asiasta voidaan tietysti olla toistakin mieltä. Teoreettisesti ajatellen voitaisiin ymmärtää, että eläkepuolella lähestytään yksityisen sektorin eläkemääräyksiä. Mutta tätä toista puolta eli eläkeiän nostamista 65 vuoteen minä en jaksa käsittää ollenkaan.

Ensinnäkin eläkeiän nostaminen vaikuttaa sen, että työpaikkoja ei vapaudu uusille nuorille yrittäjille virkamies- tai toimihenkilöuralla. Tämä vaikuttaa työllisyyteen.

Toinen asia on se, että minä katson, että 64-vuotias valtion virkamies on yleensä ottaen kynäpyörittäjä, joka on parhaan panoksensa yhteiskunnan hyväksi antanut. Hänen työpanoksensa ei ole muiden kuin hänen omasta mielestään riittävän hyvä. Näkisin jopa niinkin, että kansanedustajaksi ei pitäisi hyväksyä ketään, joka on 60 vuotta täyttänyt, koska silloin se menee oman erinomaisuutensa arvosteluun. (Ed. Stenius-Kaukonen: Milloin ed. Aittoniemi täyttää?) Minä en muista, ed. Laine, teidän ikäänne, minä sanoisin näin ... (Ed. Laine: 65!) — Ed. Laine on minun mielestäni ehostunut näiden vuosien aikana, minä olen viisi ja puoli vuotta katsellut hänen työskentelyään. Tässä mielessä poikkeuksia voitaisiin kyllä tehdä. En tarkoittanut tätä, mutta minä puhun nyt yleisestä näkökannasta tässä asiassa. — 64-vuotias virkamies on osansa antanut, kuten sanoin, muiden kuin omasta mielestään, ja 60-vuotias ei enää sovi kansanedustajaksi, vielä huonommin ministeriksi. (Ed. S.-L. Anttila: Entä presidentiksi?) — No, presidentin valtaoikeudet kun viedään, niin sinenhän kerkii, kunhan osaa tuolla Mäntyniemessä kuljeskella, ettei jouduta etsintäpartiota lähettämään hänen löytämisekseen. Mutta voidaan säätää presidentillekin se 60, ettei sattuisi tulemaan ikäheikkouden vuoksi mitään virheitä. Näin ollen minullakaan ei kovin pitkiä aikoja virassani enää olisi mahdollisuutta sitten aikanaan olla.

Herra puhemies! Minä katselen tätä asiaa pitemmältä jaakailematta kuitenkin yleiseltä kannalta, eläkekertymän alentamisesta 6 prosen-

tilla eli 66:sta 60:een. Näen sillä tavalla, että se on eräs lähtölaukaus sille suurelle yhteiskunnalliselle murrokselle, jota ollaan suunnittelemassa ja josta kai keskustellaan talousneuvostossa. Se kokoushan on kai huomenna, ja siitä television ruutuun eilen tuollaisena kohu-uutisena hiukan saatiin ennakkomakua. Tämä on lähtölaukaus sille, että yhteiskunnan kaikilla alueilla niin eläkkeiden osalta, sosiaaliturvan osalta, työttömyyskorvausten osalta kuin myöskin pienimpien eläkkeiden osalta lähdetään romahdusmaiseen liukuun alaspäin, mitä yhteiskunta ei voi kestää sivistyneenä elintasoyhteiskuntana, jollaiseksi se on vuosikymmenien aikana pyrkinyt ja päässyt.

Meillä on tällä hetkellä tilanne se, että meidän ei tarvitse lähteä eläkkeiden alentamiseen. Meidän eläkejärjestelmämme kestää erällä saneerauksilla nykyiset eläkesysteemit. Yhteiskunta kestää myöskin nykyisen elintason ylläpitämisen. Meidän ei pitäisi lähteä siitä, että laman hetkelisesti ollessa meidän yläpuolellemme me kuvittelemme, että se on pysyvä. Meillä on ollut lamoja aikaisemminkin, niistä on aina selvitty, koska lamat tulevat ja menevät kuin yö ja päivä, kuin kesä ja talvi. Ne eivät ole koskaan jääneet eivätkä jää meidän yläpuolellemme lepäämään.

Nyt on vain erällä poliittisilla piireillä tietyllä tavalla erinomainen etsikkoaika ajaa suomalainen yhteiskunta niin alas, että me joudumme elintasomme, sosiaaliturvajärjestelmämme ja myöskin eläkejärjestelmän osalta lähtemään siitä tasosta, joka meillä oli kymmeniä vuosia sitten, siitä huolimatta että meillä ei ole tällä hetkellä tähän tarvetta. Jos meidän yhteiskunnassamme vallitsee usko tulevaisuuteen ja järkevä talouspolitiikka, meidän ei tarvitse tähän mennä. Minä olenkin kuullut, että tämä, minkä lähtölaukaus on valtion eläkkeiden alentaminen, on eräs osa tietynlaista imperiumin vastaiskua, jolla nyt pyritään romuttamaan vuosikymmenien aikana yhteiskunnassa saatu sosiaalinen turva ja elintaso täysin tarpeettomasti.

Tämä kehitys on lähtenyt siinä vaiheessa, kun 87 vuonna kokoomus tuli hallitukseen, ja minä sanoisin, että mikään ei tällä hetkellä olisi niin erinomainen asia Suomessa kuin saada kokoomus Viinanen, Salolainen, Zyskowiec ja Sasi johdossaan pois Suomen johdosta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kuinka samaa mieltä olemmekaan!) Näin täytyy tapahtua tai muutoin koko yhteiskunta romahtaa. Ei meidän tarvitse katsella kuin kehitystä vuodesta 87, mistä lähdettiin, tähän päivään, koko sen ajan, kun kokoomus on ollut meidän hallituksessamme. Minä toivoisin, että

jos kokoomus lähtisi hallituksesta, niin myöskin keskusta saisi — jos sillä vähänkin on alkiolaista viisautta vielä kallossaan — oman järkensä takaisin, katsoisi uusin ja valoisin silmin tätä yhteiskuntaa eikä olisi koko ajan kokoomuksen ja pääoman vietävänä, joka vie meidät eräässä vaiheessa siihen, että mennään vuosikymmeniä taaksepäin, eräänä päivänä vanhuksia myydään huutokaupalla, kuten aikanaan ennenkin, elätettäväksi isojen talojen loukoissa, sille joka halvimalla ottaa. Tällaista systeemiä meidän on varottava. Minä en tässä mielessä hyväksy myöskään tätä eläkeuudistusta myöskään näiden prosenttien osalta, koska se on tarpeetonta ja lähtölaukaus yhteiskunnan luhistamiseen.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ottamatta kantaa ed. Aittoniemen arvioihin siitä, ollaanko tässä romuttamassa meidän sosiaaliturvaamme vai eikö olla näillä säästöpäätöksillä, niin yhtä asiaa on ihan pakko oikeastaan kysyä: Kun hän pitää 60-vuotiaista kansanedustajaa liian vanhana, niin mikä on presidentin sopiva järki-ikä?

Toinen asia on se, että kun puolitoista vuotta on täällä ollut, niin minä alan vaatia kohta, että pitää olla eläkeikä 50 vuotta. Ei tätä jaksa hullukaan.

Kolmas asia on se, että kun katsoo tätä lakiesitystä, niin jos kaikki hallituksen säästöesitykset olisivat tällaisia, että vasta vuonna 2000 tulee 3 miljoonaa markkaa säästöä ja 2050 4 miljardia, niin tervetuloa vain säästöesitykset.

Ed. Stenius - Kaukonen: Herra puhemies! Vaikka tämä hallituksen esitys ei vielä tuo suuria säästöjä, ne esitykset, jotka tätä tulevat seuraamaan, leikkaavat kyllä koko eläkejärjestelmältä pohjan pois. Hallitushan ei voi tuoda tänne ainakaan esityksiä, joilla olemassa olevilla työsuhteilla ansaittuihin eläkkeisiin käytäisiin kiinni, ilman että sillä on opposition tuki niihin esityksiin. Sen takia hallitus tietysti alkaa varovasti tuomalla esityksen, joka koskee uusia palvelussuhteita, siis ensi vuoden alussa tai sen jälkeen solmittavia valtion palvelussuhteita, ja niissä esittää eläkeprosentin leikattavaksi nykyisestä 2,2 prosentista vuodessa 1,5 prosenttiin. Valtion eläkkeissä, kun karttuma-aika on 30 vuotta, mainittu prosentti on yhteensä 66 prosenttia. Yksityisellä sektorilla vasta 40 vuodessa päästään 60 prosentin eläketasoon. Ero on merkittävä, mutta ei niin merkittävä, että nyt pitäisi

kateellisesti lähteä leikkaamaan valtion työntekijöiden eläkkeitä.

Vanha totuushan on, että valtion leipä on pitkä, mutta kapea. Juuri tähän on perustunut se, että kyllä valtion palvelukseen tulleet virkamiehet ja työntekijät ovat tienneet, että heillä eivät senhetkiset edut aina ole parhaat mahdolliset, mutta he ovat tienneet myös sen, että eläke-edut ovat paremmat kuin yksityisellä sektorilla. Näin yksipuolisesti tätä ei voi lähteä heikentämään kuin hallitus aikoo seuraavaksi esittää eli myös jo olemassa oleviin palvelussuhteisiin leikkaukset toteutettaisiin.

Hallituksen eräs perustelu sille, miksi tämä tehdään, on se, että valtion eläkkeet ovat niin "hirveän paljon" paremmat kuin yksityisellä sektorilla. Minulla on edessäni viime vuoden lopun tilastotiedot ja muutamia esimerkkejä.

TELin mukainen vanhuuseläke oli keskimäärin 2 564 markkaa kuukaudessa. Yrittäjien eläkelain piirissä se oli suurin piirtein sama, MYELissä tietysti paljon pienempi, 776 markkaa, ja valtion eläkkeissä 4 813 markkaa sekä kunnalla 3 753 markkaa kuukaudessa. Mutta kun katsotaan kokonaiseläkettä, tilanne näyttää jo aika lailla erilaiselta. Kun otetaan huomioon kansaneläkkeen osuus, niin TELin mukainen vanhuuseläke keskimäärin oli 3 634 markkaa, MYELin mukainen maatalouseläke yhteensä 2 740 markkaa kuukaudessa ja valtion eläke 5 225 markkaa sekä kunnan eläke 4 228 markkaa kuukaudessa. Tässä jo kansaneläkkeen osuudella huomattavasti tasoitetaan eroja.

Jos vielä vertaamme eläkkeiden kokonaisu-määriä, voidaan todeta, että viime vuoden lopussa 75 prosentilla eläkeläisistä kokonaiseläke oli alle 5 000 markkaa kuukaudessa. Ja kun meillä on runsas miljoona eläkeläistä, yli 750 000 eläkeläistä saa siis kokonaisuudessaan alle 5 000 markkaa kuukaudessa eläketuloja. Tämä ei ole paljon.

Jos katsotaan valtion eläkkeitä, sieltä löytyy suhteessa enemmän ns. ylisuuria eläkkeitä. Sen vuoksi, jos eläkemenoja halutaan karsia, me olemme tuoneet esille aikaisemmin ja tuomme esille nytkin sen, että suuria eläkkeitä voidaan leikata. Jos otetaan karkea esimerkki esimerkiksi niin, että eläkekatto on 10 000 markkaa kuukaudessa, niin tällä hetkellä noin 3,5 prosenttia eläkeläisistä on tämän rajan yläpuolella. Jos tähän laitettaisiin katto, sillä yksinään saisi 1,1 miljardin markan säästön vuositasona, kun kokonaiseläkemenot ovat tänä vuonna noin 66 miljardia markkaa. Se on merkittävä summa.

Tätä tietä pitäisi meidän mielestämme edetä. Juuri tätä kautta, jos halutaan ylisuuriin julkisiin eläkkeisiin päästä kiinni, siihen voidaan päästä. Turha on lähteä pienten eläkkeensaajien eläkkeitä leikkaamaan. Valtion työntekijöissä näitäkin on paljon. Me emme siis hyväksy hallituksen esittämää linjaa.

Se, mitä hallitus nyt esittää, on aivan alkusoi-toa. Esityksen perusteluissa sanotaan, että myöhemmin annetaan hallituksen esitys vastaavien periaatteiden toteuttamisesta myös voimassa olevissa työ- ja virkasuhteissa. Sekin tuntuu olevan vielä alkusoi-toa, kun luetaan talousneuvostolle huomenna esitettävää paperia. Siinä valtiovarainministeriön työryhmä esittää, että eläkkeen tavoitetaso määritellään 50 prosentiksi eläkepalkasta ja aikataulu pyritään saamaan mahdollisimman nopeaksi. Yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja nostetaan ja kansaneläkkeen pohjaosa aiotaan tehdä eläkevähenteiseksi. Lisäksi eläkkeiden indeksijärjestelmään suunnitellaan taitettua indeksiä jne.

Tämä on aivan väärää politiikkaa meidän talousongelmiamme ratkaisemiseksi. Ongelmat ovat tosiasia, ja niihin on löydettävä ratkaisu, mutta ei niin, että pieni- ja keskituloisen kansan-osan elämää todella kuristetaan, niin kuin hallitus nyt suunnittelee, koska myös kaikki sairau-teen liittyvät kulut tämän esityksen mukaisesti tulisivat huomattavasti lisääntymään.

Toistan jälleen, niin kuin aikaisemminkin olen sanonut, että meidän mielestämme julkinen sektori ja julkinen talous suorittaa suurimmalta osaltaan tulojen uudelleenjakotehtävää. Tällä tavalla voidaan tuloeroja tasata, ja se on mielestämme oikea periaate. Meidän mielestämme lapsista tulee huolehtia. Sen vuoksi pitää lapsilisiä maksaa. Siitä voimme puhua seuraavassa istun-nessa enemmän. Lapsista on huolehdittava ja samalla tavalla ikääntyvistä ja sairaista ihmisistä on huolehdittava.

Sosiaalivaltioidean hallitus on nyt kokonaan hukannut. Toivon, niin kuin ed. Aittoniemi edellä, että kokoomus jättettäisiin tämän maan tulevaisuudensuunnitelmien rakentajien joukos-ta pois, koska me olemme sen kyllä havainneet erittäin selvästi, että linja, mitä nyt edetään, johon keskusta on lähtenyt mukaan, on kokoo-muksen ideologinen linja. Ja se johtaa kyllä tavallisen kansalaisen kurjistumiseen.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Suomalai-nessa yhteiskunnassa eläkepolitiikkaa on usein käytetty ajankohtaisten ongelmien ratkaisuun.

Siinä on väliin onnistuttu ja väliin epäonnistuttu. Työttömyyseläkkeen tulo aikoinaan ratkaisi tie-tysti monien työttömien ongelman, ja tänäkin päivänä se on edelleen tarpeellinen, mutta toi-saalta työllisyystilannetta sillä ei suinkaan kor-jattu.

Kun lukee tämän hallituksen esityksen perus-telut, tässä vedotaan valtiontalouden heikkoon tilanteeseen. Mutta kuten kaikki hyvin näemme esityksestä, säästöjä tästä valtiolle alkaa kertyä vasta vuonna 2000, jolloin se olisi vain 3 miljoo-naa markkaa eli 0,03 prosenttia, ja suurimmat hyödyt saavutettaisiin vasta vuonna 2050. Kui-tenkin tätä talouden perustetta on hyvin voimak-kaasti korostettu.

Kuten esityksestä käy ilmi, tämän pohjau-tuu eripuraisen ja erimielisen eläkekomitea 90:n ehdotuksiin. Tälle hallituksellehan on ollutkin hyvin tyypillistä se, että hallitus lähtee yksipuolisesti toteuttamaan sellaisia esityksiä, joista työ-markkinajärjestöjen kesken tai kolmikantaperi-aatteen muodossa ei ole saavutettu yksimielisyyttä. Minusta tämä on erittäin valitettavaa.

Tarkastellaan näitä kahta asiaa eli sitä, että eläkeikää yleisesti nostetaan kahdella vuodella valtiolla, ja sitä, että kertyvää eläkettä alenne-taan.

Ensinnäkin eläkeiän nostamiseen. Eläkeko-mitea 90:ssä tavoitteena oli nimenomaan se, että pyritään edistämään työkyvyn säilymistä ja työ-säkäynnin jatkamista niin, että keskimääräinen eläkkeellesiirtymisaika korottuisi. Tällä hetkellä-hän se on 58 vuotta. Tavoitteeksi asetettiin, että vuoteen 2020 mennessä keskimääräinen elä-keellesiirtymisaika korottuisi 61 vuoteen. Eli ehkä sitten 25 vuoden kuluttua valtion palveluk-sessakin olevat henkilöt tosiasiaassa pääsisivät eläkkeelle, jos jaksaisivat tehdä työtänsä niin pitkään, että he ovat 61-vuotiaita. Tai miten tämä on nyt tulkittavissa? Tämä on ehkä kärjis-tetty huomio.

Minusta siis olennaisempaa kuin se, onko valtion eläkeikä 63 vai 65, olisi se, että meidän työmarkkinoitamme ja työelämäämme kehitet-täisiin siten, että valtaosa väestöstä, yksityisellä sektorilla ja muualla työskentelevistä, olisi niin hyvässä kunnossa, että he jaksaisivat toimia reilusti yli 60 vuoden ikäisenä vielä työelämässä. Tämä on se asia, johon myös työmarkkinajärjes-töt kiinnittivät eriävissä mielipiteessään huo-miota eläkekomiteassa. He katsoivat, että komi-tean ehdotuksissa, jotka ovat hyvin mekaanisia ja joihin mm. sisältyi julkisen sektorin eläkeikien nostaminen, ei kiinnitetty riittävästi huomiota

sellaisiin toimenpiteisiin, jotka tosiasiaassa edistäisivät ja kannustaisivat ikääntyneiden työntekijöiden työssä pysymistä. Nimenomaan työoloja ja työn sisältöjä kehittämällä ja parantamalla ja tehokkaalla kuntoutustoiminnalla ja työsuhteturvaa parantamalla ja vihdoin luomalla esimerkiksi toimivat osa-aikatyömarkkinat voitaisiin todella pidentää ikääntyneiden ihmisten työssäoloa.

Nyt hallitus on päätyvässä siihen, että se aloittaa yksipuolisesti leikkaamalla valtion työntekijöiden eläke-etuuksia, ja kuten ed. Stenius-Kaukonen totesi, seuraavaksi ovat tulossa muun julkissektorin eläkkeiden leikkaukset.

Minä luulen, että kaikki täällä on huolissaan siitä, ainakin keski-ikäinen joukko, kuka meidän eläkkeemme maksaa sitten 2000-luvun puolella. Kiinnittäisin huomiota asiaan, johon on aika vähän viime aikoina keskusteluissa puututtu. Silloin kun eläkekomitea 90 työskenteli, tässä maassa oli hyvin alhainen työttömyysaste. Itse asiassa ainakin täällä etelässä oli erittäin suuri työvoimapula ja oltiin erittäin huolissaan siitä, että työvoima tulee ensi vuosituhanneen puolella alenemaan, jopa silloin arvioitiin, että vuodesta 2000 vuoteen 2030 työvoima alenisi 400 000 henkilöllä. Tästä syystä erityisesti pienenevän työssäolijoiden joukon mahdollisuudet maksaa meidän eläkkeitämme silloin ovat hyvin heikot.

Nyt kuitenkin maailma on muuttunut, uskon, että väestöennusteet eivät välttämättä Suomen kohdalta ollenkaan ole niin lohduttomia kuin silloin aikoinaan ajateltiin. Ainakin itse kannatan sitä, että Suomeen todella otettaisiin enemmän ulkomaalaista työvoimaa, otettaisiin enemmän pakolaisia ja muutenkin paitsi Eta-alueelta myös tästä lähialueelta päästettäisiin tänne työvoimaa. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Ed. Aittoniemi, vaikka nyt on työttömyys suuri, kyllä joka tapauksessa tilanne on se, että meillä on työvoimapula vielä vuosituhanneen vaihteessa odotettavissa. Jos me emme pian rupea avaamaan rajojamme työvoimalle, ei täällä sitten ole ihmisiä, kun työvoimaa tarvittaisiin. — Eli se, että joskus ensi vuosituhanneen 20—30-luvulla emme selviä eläkkeistä, ei mielestäni ole riittävä peruste eläkeiän nostamiselle.

Mitä tulee eriarvoisuuteen ja siihen, että yksityisellä puolella eläkekertymä on 40 vuotta ja 60 prosenttia ja julkisella sektorilla eläke kertyy jo 30 vuodessa, minusta olisi kyllä ollut paljon parempi, että olisi harkittu sellaista vaihtoehtoa, että niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla eläkekertymä tulee 35 vuoden perusteella. Tämä

olisi minusta ollut oikeampi ratkaisu. Jos ajatellaan, että ihmiset keskimäärin opiskelevat enemmän, ovat tietyn ajan kenties myös aikuisena ollessaan työelämästä pois, niin 35 vuotta työelämässä olisi kohtuullinen aika jokaiselle kerätä eläkettä. Tämän tyyppistä ja kokonaisvaltaisempaa esitystä olisi voinut odottaa eikä näin yksipuolista etujen heikentämistä, mitä nyt hallitus esittää. Ja kun tämä on otettu irti muista eläkeuudistuksista, meillä ei ole tietoa, mitä kaikkea hallitus on tänne tuomassa. Nämä olisi täytynyt tuoda kaikki yhtä aikaa tänne ja kuten sanoin saavuttaa myös ratkaisu työmarkkinajärjestöjen kesken.

Nythan meillä on jo tiedossa se, että mm. valtion sektorilla työskentelevä SAK-lainen valtion virkamieskunta on sanonut puolustavansa saavutettuja eläke-etuuksiaan tarvittaessa vaikka työtaistelukeinoin. Minusta nyt on valitettavaa, että tämä hallitus ei halua neuvotella työmarkkinajärjestöjen kanssa vakavassa mielessä eikä todella pyrikään saavuttamaan konsensuskompromissiratkaisuja. Lakiesityksellä nimitään ei ole suinkaan niin kiire, että se oli pakko tuoda juuri nyt eduskuntaan. Hallitus olisi voinut vähän käyttää aikaa ja energiaa siihen, että se olisi vakavasti käynyt keskusteluja, jatkanut keskusteluja työmarkkinajärjestöjen kesken ja pyrkinyt saavuttamaan todellisen kompromissin eläkekomitea 90:ssä olleista kaikista ehdotuksista ja sen jälkeen vasta lähtenyt laatimaan lakiesityksiä tuotavaksi eduskuntaan.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Yhdyn niihin käsityksiin, joita on tuotu esille, että hallituksen esitys tulisi palauttaa työmarkkinajärjestöjen käsittelyyn. Siinä mielessä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on luonnollisesti avainasemassa. Meillähan pitkään oli tavoitteena lihavinä vuosina se, että samaan tasoon päästäisiin julkisella ja yksityisellä sektorilla mutta niinpäin, että yksityinen sektori tulisi julkisen sektorin tasolle, eikä näinpäin kuin nyt on tapahtumassa.

Kuten aikaisemmissakin puheenvuoroissa on tullut esille, tämä on erityisesti naisille, jotka Suomessa ovat yhä enemmän koulutettuja, hyvin epätasa-arvoinen siinä mielessä, että he eivät helpostikaan saavuta täyttä eläkeikää, koska 23 vuoden aloitusikäraja eläkkeen laskemiselle on tässä suhteessa täysin mielivaltainen sekini. Me teemme tämänhetkessä tilanteessa sellaisia hätätoimia ratkaisuja, jotka eivät pitimmällä tähtäyksellä ole varmastikaan koko kansan eikä kansantalouden kannalta hyviä.

Huolestuttavin on nyt se viimeisin, jonkin verran julkisuudessa ollut valtiovarainministeriön talousneuvostolle valmisteleva paperi, jossa ei paljon mielikuvitusta ole tarvittu, kun etuusia leikataan valikoiden niin, että kaikilta muilta melkein otetaan paitsi maa- ja metsätalouspuolelta. Yrittäjätkin siinä pannaan erilaiseen asemaan nimenomaan eläkkeiden osalta. Tulee mieleen tästä paperista ja koko tilanteesta, että hallituksen toimesta on Suomeen synnytetty eräänlainen viimeinen sammuttava valot -ohjelma. En tiedä, kuka sitten hallituksessa viimeinen on, onko se Kankaanniemi vai Kanerva.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarille talousneuvostoon valtiovarainministeriön valmistelemasta paperista toteaisin sen, että ensinnäkään maataloutta siinä ei suinkaan ole unohdettu, koska maatalouden vientituki sen mukaan lopetetaan. Toiseksi se on valtiovarainministeriön virkamieskunnan — en tiedä, onko myös valtiovarainministerin — näkemys. Pidän erittäin valitettavana, että näin raakile esitys, johon nähdäkseni mikään hallituspuolue ei ole sitoutunut, tuodaan julkisuuteen. Siinä tulee vähän sellainen maku, että VVM:n sisällä on tietien tahtoen näin kunnallisvaalien alla haluttu tämä vuodattaa julkisuuteen. Saattaa käydä niin, että säästöohjelma joudutaan pistämään uusiin puihin, koska ei ole minkään näköistä intoa ainakaan itselläni sellaista esitystä tukea, johon ei ole eduskuntaryhmän kautta voinut millään lailla vaikuttaa, eli julkistamistapa saattaa merkitä jopa sitä, että se ei ainakaan sellaisena voi toteutua.

Ed. Vehkaja: Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilalle haluaisin todeta, että aivan riippumatta siitä, missä vaiheessa tällaiset paperit tulevat julkiseen keskusteluun, raakileina tai ei, niiden on kestettävä tämä keskustelu ja niiden perusteluiden nimenomaan on se kestettävä. Jos perusteet ovat huonot, joutaakin esitykset vetää takaisin.

Mitä tulee hallituksen esitykseen valtion eläkelain muuttamisesta, toteaisin, että eläkepolitiikka on aina ollut osa suhdannepolitiikkaa. Tähän saakka se on ollut sitä erityisesti, mitä tulee eläkeiän määrittämiseen. Nyt näyttää siltä, että tässä suhteessa menevät tikut hieman ristiin. On outoa, että nyt eläkeiän korotus tulee laman hetkeen esille, kun kilometritehtaalle juuri vanhempaa väkeä erityisesti ikäjärjestyksessä laite-taankin. Mutta sen sijaan on siirrytty sitten

suhdannepoliittisessa mielessä siihen, että eläketason leikkaus sattuu yksin laman kanssa. Näin ollen eläkepolitiikan tekeminen osana suhdannepolitiikkaa näyttää valitettavasti meidän maasamme jatkuvan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

6) Ed. Pykäläisen ym. lakialoite n:o 28 laiksi kunnallisvaalilain 21 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pykäläinen: Arvoisa herra puhemies! Kansantalouden kriisin lisäksi olemme vajoamassa kohtalokkaalla tavalla kansanvallan kriisiin. Jälkimmäinen on näistä kriiseistä pahempi, sillä se syö nopeasti mahdollisuudet edellisen voittamiseen. Kun kansalta loppuu usko poliittisen järjestelmän kykyyn hoitaa tehtävänsä, kun siltä on kadonnut yhteys omiin poliittisiin vaikuttajiinsa, kun perussuomalaisille turvallisuuden tunnetta tuoneet instituutiot toisensa jälkeen romahtavat, sinänsä tarpeellisen muutoksen johtaminen yhteistyössä ja oikeudenmukaisesti käy mahdottomaksi.

Puoluejärjestelmän itseriittoisuus ja puoluekoneistojen ottama ylivalta jäsenistään ja kannattajistaan on näkyvä osa kansanvallan kriisiä. Esimerkkejä siitä on helppo osoittaa niin valtakunnan asioiden hoidosta kuin kuntatasoltakin. Vain vähän kärjistäen: puolueiden ihanteita ylläpitävät enää vain rivikannattajat. Päätökset sen sijaan syntyvät järjestelmää itsekkäästi hyväksi käyttävien vahvojen ja ovelien pelureiden toimesta. Maan kriisissä tämä on kohtalokasta, koska niukkuutta jaettaessa tällainen tapa toimia johtaa nopeaan yhteiskunnalliseen polarisoitumiseen ja se on uhka kansanvallalle sinänsä. Kansalaiset haluavat olla mukana päättämässä itseään koskevista asioista. Jos järjestelmä ei sitä suosi, vaikuttamiskanavat haetaan muualta kuin äänestyskokeista, puolueiden paikallisosastojen kokouspöydistä tai oman edustajan toimien ja äänestyskäyttäytymisen seuraamisesta.

Kuntatasolla vain harvat asiat ovat puoluepoliittisia. Kunta asukkaidensa palvelukoneistona on lähellä ihmisten jokapäiväisiä tarpeita. Päättöksenteossa puoluetta tärkeämpiä viitekehyksiä ovat oma elämäntilanne, asuinpaikka, perusturvallisuuteen liittyvät tarpeet, oman tai lasten tulevaisuuden rakentaminen koulujärjestelmän kautta jne.

On luonnollista ja tärkeää, että myös sellaiset kansalaiset, jotka ovat kiinnostuneita kotikuntansa kehittamisestä mutta haluavat pitää etäisyyttä puolueiden kautta tapahtuvaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, saavat siihen tilaisuuden ja että järjestelmä mahdollistaa myös sitoutumattomuuden julki tuomisen vaaleissa, mikäli he itse sitä haluavat.

Päättäjien rekrytointi puolueisiin sitoutuneita monipuolisemmin on kunnissa tärkeää myös päätöksenteon avoimuuden lisäämisen vuoksi. Kunta-asiodien julkinen seuranta on vielä valitettavan usein sattumanvaraista ja tiedotusvälineiden kontrolli hatarampaa kuin valtiollisella tasolla. Tiukka ryhmäkuri on johtanut monissa kunnissa poliittiseen kulttuuriin, joka rämettää uskottavuuden. Tärkeiksi koetuista asioista on sovittu valitettavan usein puolueiden välisten kassakaappisopimusten avulla.

Meille kaikille ovat tuttuja pahimmillaan toimistoapulaisiin saakka ulottuvat poliittiset virkavalinnat, omakotitonttien ja rakennusoikeuksien jakamiset kavereille ja potentiaalisille tuki-joille tai vaikkapa sopimukset virkasääntöjen nokkimisjärjestyksistä. Tiukan ryhmäkurin seurauksena eivät rivivaltuutetut eivätkä kaupunginhallituksen rivijäsenet juuri vaivaudu kyseenalaistamaan kunnallisjärjestöjen nokkamiesten neuvottelutuloksia.

Ei ihme, että kansalaiset ovat kyllästyneet politiikkaan ja poliittikkoihin. Se näkyy vielä enimmäkseen harmittomana protestointina mutta saattaa kasvaa todelliseksi uhaksi demokratialle. Kyllästyminen näkyy juuri nyt kunnallisvaalien ehdokaslistojen harventumisena ja sitoutumattomien ilmaantumisena puolueiden vaalilistoille. Vaikka sitoutumattomat ehdokkaat ovatkin osittain puolueiden markkinointikikka menossa olevassa politiikan vastaisessa ilmapiirissä, mukaan on varmasti tullut paljon sellaisia sitoutumattomia ehdokkaita, jotka ovat mukana kansalaisvaikuttajina ja uskovat selviytyvänsä myös aidosti sitoutumattomina. Toivon heille menestystä. Se ei tule olemaan helppoa.

Sitoutumattomat ehdokkaat ovat tähänastisissa vaaleissa olleet omalta osaltaan murta-

massa puolueiden ylivaltaa ja tuovat kuntatason politiikkaan järjestelmää tervehdyttävää avoimuutta. Käytäntö on toimiva ja demokratian elpymiselle välttämätön. Sitoutumattomuuden avulla politiikkaan on tullut suuri joukko ihmisiä, jotka haluavat vaikuttaa ensisijaisesti asioihin ja jotka haluavat korostaa itsenäistä suhtautumistaan puolueiden holhoamiseen. Sitoutumattomien ehdokkaiden menestyminen vaaleissa kertoo siitä, että myös lukuisat äänestäjät kokevat sitoutumattomuuden tärkeäksi.

Arvoisa rouva puhemies! Ensi lokakuun kunnallisvaaleissa puolueiden ja valitsijayhdistysten listoilla on ennätysmäärä sitoutumattomia ehdokkaita, ihmisiä, jotka haluavat olla mukana vaikuttamassa yhteisiin asioihin ilman omakoh- taista sitoutumista puoluejärjestelmään. Kunnan keskusvaalilautakunnan kädet ovat kuitenkin nyt voimassa olevan kunnallisvaalilain mukaan sidotut. Sitoutumattomuuttaan ei voi liittää ehdokaslistojen yhdistelmässä annettaviin tietoihin.

Myös äänestäjän kannalta tilanne on omissa. Puolueiden vaalimainoksista sitoutumattomia löytyy, mutta itse vaaleissa tieto on pimitetty. Sekä ehdokkaan että äänestäjän kannalta on kuitenkin perusteltua, että tieto sitoutumattomuudesta on nähtävillä myös äänestyskopissa ja muualla olevissa virallisissa listoissa, mikäli ehdokas sitä todella itse haluaa. Moniarvoisen yhteiskunnan vahvuus on erilaisuuden sietäminen ja mukautuvaisuus muutoksiin. Sitoutumattomien ehdokkaiden tulminen kunnallisvaalien ehdokaslistoille kertoo kunnallisen vaikuttamisen arvostuksesta perinteisen puoluekoneiston ulkopuolelle jätettyneissä kansalaisissa.

Demokratian kannalta on tärkeää, että lainsäädäntö ottaa muutoksen huomioon ja tekee mahdolliseksi olla mukana yhteisten asioiden hoidossa myös julkisitoutumattomana. Lakialoitteeni on teknisesti erittäin helppo toteuttaa. Lisäämällä kunnallisvaalilain 21 §:ään sitoutumattomuuden huomioon ottamista koskevat sanat asia on kunnossa.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan aloitteen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan ja toivon, että eduskunnan enemmistö voi myös yhtyä tähän lakialoitteeseen.

Ed. Koski merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon:

7) Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 (HE 100)

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38 (HE 119)

9) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22 (HE 108)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.10.

Täysistunto lopetetaan kello 16.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen